

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์
Arab Spring กับโอกาสของไทย

จัดทำโดย นายรังสรรค์ มณีโรจน์
รหัส ๕๐๒๗

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์
Arab Spring กับโอกาสของไทย

จัดทำโดย นายรังสรรค์ มณีโรจน์
รหัส ๕๐๒๗

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ปี ๒๕๕๖
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันสพรประสิทธิ์)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(เอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพฤษ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลอย สีวิเศษ)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในลิเบีย ภายหลังจากปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบีย โดยศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงปัจจัยภายในลิเบียในมิติการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในช่วงก่อนและหลังการปฏิวัติ Arab Spring ในลิเบีย รวมทั้งวิเคราะห์โอกาสและ/หรือข้อจำกัดสำหรับไทยในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองว่าไทยจะมีโอกาสเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบียเพิ่มมากขึ้นในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้อย่างไรบ้าง โดยมีสมมุติฐานว่าไทยสามารถเสริมสร้างความร่วมมือด้าน เศรษฐกิจกับลิเบียได้อย่างเด่นชัดมากกว่าด้านอื่น ๆ ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของลิเบีย ทั้งนี้ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ตามแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างประเทศ (Interdependence) ของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ซึ่งกล่าวถึงลักษณะระบบโลกปัจจุบันที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการติดต่อกันอย่างสลับซับซ้อน (complex interdependence) หลายช่องทางทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษาของรายงานฉบับนี้ทำให้เห็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างไทยกับลิเบียที่สำคัญ คือ ไทยและลิเบียเป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกปัจจุบันที่มีแนวโน้มการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้นภายหลังจากการปฏิวัติ Arab Spring ในลิเบีย เนื่องจากลิเบียได้เปลี่ยนนโยบายไปสู่ระบอบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ไทยและลิเบียจึงมีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กันได้หลายมิติทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ขณะที่ไทยมีนโยบายต่างประเทศและยุทธศาสตร์ประเทศที่ส่งเสริมความร่วมมือและหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับกลุ่มประเทศต่างๆ ที่มีความสำคัญของโลก อาทิ การขยายความร่วมมือกับแอฟริกา รวมทั้งลิเบีย เพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ที่ว่าประเด็นทางเศรษฐกิจจะกลายเป็นความร่วมมือที่สำคัญในการเมืองโลกและตอบสนองแนวคิดการแข่งขันแบบใหม่ที่แนวโน้มของ geo-economics จะเข้ามาแทนที่ geo-politics ในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งการพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วอันเป็นผลของนโยบายเปิดเสรีทางเศรษฐกิจ

ในมิติการเมืองและสังคม การเปลี่ยนแปลงหลังการปฏิวัติ Arab Spring ในลิเบียได้ก่อให้เกิดเสรีภาพทางการเมืองและสังคมบนพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิในการเลือกตั้งรัฐสภาแห่งชาติและการจัดตั้งรัฐบาลรักษาการบริหารประเทศก่อนนำไปสู่การร่างรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งทั่วไป โดยรัฐบาลรักษาการของลิเบียมีนโยบายเปิดประเทศและต้องการเสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อระดมความสนับสนุนในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ไทยจึงมีโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียมากขึ้นในด้านการเมืองและสังคมมากกว่าในช่วงระบอบกััดดาฟี โดยเฉพาะการผลักดันการแลกเปลี่ยนการเยือนสองฝ่ายเพื่อสร้างกลไกการหารือและการประสานงานระหว่างกัน อาทิ การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม (Joint Committee-JC) การเยือนของคณะผู้แทนภาครัฐด้านความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาและสาธารณสุข รวมทั้งด้าน

การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมสองฝ่าย โดยไทยควรให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแกลีเบียในช่วงแรกเพื่อสร้างมิตรภาพและภาพลักษณ์ที่ดีของไทยต่อลิเบียสำหรับเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การเจรจาต่อรองเพื่อขยายความร่วมมือในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนต่อไป ทั้งนี้ โดยควรคำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงปลอดภัยภายในลิเบีย

ในมิติเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ภายหลังจากการปฏิวัติ Arab Spring ในลิเบีย ระบบเศรษฐกิจของลิเบียได้เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ที่ควบคุมโดยรัฐไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบ ตลาดเสรี และรัฐบาลรักษาการมีนโยบายในการฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างเร่งด่วนและ เพื่อบูรณาการกับระบบเศรษฐกิจโลกภายหลังจากที่อยู่ภายใต้การบริหารที่ผิดพลาดในช่วงระบบกัตดาฟี รวมทั้งประสงค์จะพัฒนาเศรษฐกิจให้มีศักยภาพหลากหลายสาขาและเสริมสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนกับต่างประเทศ กอปรกับเศรษฐกิจลิเบียเติบโตในระดับสูงหลังสงครามกลางเมือง ในปี ๒๕๕๔ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของระดับการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศเพื่อการบริโภคและการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการเติบโตของภาคเอกชนลิเบียซึ่งกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

ขณะที่ไทยเป็นประเทศที่สามารถผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและราคาไม่สูง จึงน่าจะสามารถตอบสนองความต้องการสินค้าของลิเบีย โดยเฉพาะสินค้าด้านอาหาร ชิ้นส่วนและอะไหล่รถยนต์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด ภายใต้อาณาเขตทางเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวยของลิเบีย ภาครัฐและภาคเอกชนไทย ควรร่วมมือกันสร้างกลไกการค้าหรือและการแลกเปลี่ยนด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนกับลิเบีย อาทิ การจัดตั้งสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ไทยเมืองเบนกาซีซึ่งเป็นศูนย์การค้าและธุรกิจที่สำคัญในภาคตะวันออกของลิเบียเพื่อประสานงานและส่งเสริมโอกาสทางธุรกิจ การจัดตั้ง Joint Business Council และการนำคณะผู้แทนการค้าของไทยเดินทางบุกตลาดลิเบียก่อนที่ต่างชาติจะเข้ายึดครองตลาดการค้าและการลงทุนลิเบียในระยะต่อไป โดยในระยะแรกภาครัฐควรเป็นผู้ชี้แนะและใช้ข้อมูลแก่ภาคเอกชนไทย โดยเน้นให้ภาคเอกชนสามารถจับคู่ทางการค้าหรือหาตัวแทนด้านการค้าและหุ้นส่วนการลงทุนที่น่าเชื่อถือในลิเบียเป็นผู้ดำเนินการ ทางธุรกิจในลิเบียให้กับนักธุรกิจไทยซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์ทางด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน ในลิเบีย ตลอดจนควรเน้นการประชาสัมพันธ์สินค้าไทยและการจัดทำตราสินค้าเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าไทยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในลิเบีย

นอกจากนั้น ไทยน่าจะมีโอกาสร่วมมือกับลิเบียในด้านการลงทุน เนื่องจากลิเบียเป็นแหล่งสำรองน้ำมันดิบขนาดใหญ่ที่สุดในทวีปแอฟริกาเหนือและให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมก่อสร้างด้านต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศหลังสงครามกลางเมืองในลิเบีย กอปรกับไทยมีบริษัทก่อสร้างและองค์กรด้านพลังงานที่มีศักยภาพในการร่วมมือกับลิเบีย ซึ่งน่าจะส่งผลดีต่อโอกาสการส่งออกแรงงานฝีมือไทยเข้าร่วมในโครงการก่อสร้างและพลังงานในลิเบียด้วย ทั้งนี้ ไทยควรคำนึงถึงความเสี่ยงและข้อจำกัดอัน เป็นอุปสรรคด้านความปลอดภัยภายในลิเบียและด้านกฎระเบียบการค้าและการลงทุน รวมทั้งการบริหารจัดการทางธุรกิจการค้าและการลงทุนในลิเบียที่อาจยังล้าหลัง

ทั้งนี้ หากพิจารณาสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมกับเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนภายหลังจากการปฏิวัติ Arab Spring ในลิเบียในปี ๒๕๕๔ ไทยจะมีโอกาสในการ

เสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียในด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนมากกว่าด้านการเมืองและสังคมในช่วงการเปลี่ยนผ่าน ดังเห็นได้จากศักยภาพการนำเข้าของลิเบียและการส่งออกของไทยไปยังลิเบียในปี ๒๕๕๕ มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก รวมทั้งศักยภาพในความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในด้านพลังงาน การก่อสร้าง และภาคแรงงานซึ่งขณะนี้แรงงานไทยได้เริ่มทยอยเดินทางกลับไปทำงานในลิเบียบ้างแล้วหลังจากที่อพยพกลับไทยหลังสงครามกลางเมืองในลิเบีย และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นตามแนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมก่อสร้าง ของลิเบีย ในขณะที่ในระยะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ไทยกับลิเบียยังไม่มีโอกาสสร้างความคืบหน้าชัดเจนในกิจกรรมทางการเมืองและสังคมอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในลิเบีย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าไทยจะมีโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนมากกว่าด้านการเมืองและสังคม แต่ปัจจุบันความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนยังมีขอบเขตจำกัด ไทยจึงควรให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความร่วมมือ กับลิเบียในด้านการเมืองและสังคมเพื่อเป็นกลไกที่ช่วยปูทางไปสู่การขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนต่อไป โดยในระยะแรกภาครัฐของไทยและสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี และหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องยังจำเป็นต้องมีบทบาทในการให้ข้อมูลและช่วยชี้นำภาคเอกชนซึ่งยังไม่มีประสบการณ์และข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับลิเบีย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการอบรมหลักสูตร นักบริหารการทูต รุ่นที่ ๕ ซึ่งจัดทำขึ้นภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและได้เสร็จเรียบร้อยด้วยความอนุเคราะห์ จากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ได้แก่ เอกอัครราชทูต สุจิตรา หิรัญพฤษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลอย สืบวิเศษ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ กระผมจึงใคร่ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ ที่นี้ โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติฯ ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้แนวทางในการจัดทำรอบการศึกษาและวิเคราะห์ของรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ อย่าง ดียิ่ง

นอกจากนั้น ขอขอบคุณเอกอัครราชทูตจุมพล มั่นสข่วง ที่ได้ให้แนวทาง ข้อมูล และคำแนะนำสำหรับการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้ตั้งแต่ต้น รวมทั้งคุณวีร์ ชาญสง่าเวช เลขานุการเอก ที่กรุณาให้ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่างๆ ในลิเบีย รวมทั้งบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนขอขอบคุณสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการที่ได้จัดทำหลักสูตรฝึกอบรมนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่นที่ ๕ รวมทั้งคณะเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสถาบันฯ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดทำรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้

โดยหวังว่ารายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้จะให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบีย และเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการศึกษาค้นคว้าในเรื่องดังกล่าวต่อไป

รังสรรค์ มณีโรจน์

สิงหาคม ๒๕๕๖

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญ	๗
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ภูมิหลัง - ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามในการศึกษา	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๓
๑.๔ ขอบเขตการศึกษา/วิธีดำเนินการศึกษา/ระเบียบวิธีการศึกษา	๔
๑.๕ สมมุติฐานการศึกษา	๔
๑.๖ ประโยชน์ของการศึกษา	๕
๑.๗ นิยามศัพท์ / การจำกัดความหมายของคำศัพท์ที่สำคัญ	๕
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย-ศึกษา หรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง/ กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา	๖
๒.๑ แนวคิดทฤษฎี	๖
๒.๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๓ สรุปกรอบแนวคิด	๑๒
บทที่ ๓ การเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในลิเบียกับโอกาสของไทยในมิติการเมืองและสังคม	๑๔
๓.๑ สภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมในช่วงระบอบกัตดาฟี	๑๔
๓.๒ การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมภายในลิเบียในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย	๑๕
๓.๓ ข้อจำกัดทางการเมืองและสังคมหลังการปฏิวัติประชาชน	๑๙
บทที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในลิเบียกับโอกาสของไทยในมิติเศรษฐกิจการค้า และการลงทุน	๒๒
๔.๑ โครงสร้างและองค์ประกอบระบบการบริหารเศรษฐกิจของลิเบียในช่วงระบอบกัตดาฟี	๒๒
๔.๒ โครงสร้างและองค์ประกอบระบบการบริหารเศรษฐกิจของลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชน	๒๒
๔.๓ โอกาสความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในมิติเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน	๒๔
๔.๔ อุปสรรคและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบีย	๓๒

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๕	ข้อสรุปผลการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทย	๓๔
๕.๑	การวิเคราะห์กรอบแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน	๓๔
๕.๒	สรุปผลการศึกษามิติการเมืองและสังคม และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ	๓๗
๕.๓	สรุปผลการศึกษามิติเศรษฐกิจ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ	๔๐
บรรณานุกรม		๔๔
ภาคผนวก		๔๕
ก	ตารางแสดงสถิติส่งออกของไทยไปลิเบีย	๔๖
ข	ตารางแสดงสถิตินำเข้าของไทยจากลิเบีย	๔๗
ค	แผนที่แสดงความหนาแน่นของประชากรและการผลิตพลังงานน้ำมันในลิเบีย	๔๘
ง	แผนที่แสดงแหล่งน้ำมันในลิเบีย	๔๙
ประวัติผู้เขียน		๕๐

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ภูมิหลัง - ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ลิเบียเป็นประเทศอาหรับในภูมิภาคแอฟริกาเหนือที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานนับแต่ยุคกรีกโบราณ คาร์เทจ และโรมัน โดยอยู่ภายใต้การปกครองของต่างชาติมายาวนานอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี ๒๔๕๔ ลิเบียอยู่ภายใต้การปกครองของอิตาลี จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๒ สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้มีมติให้ลิเบียได้รับเอกราชจากอิตาลี โดยกษัตริย์ Idris ซึ่งเป็นผู้นำในการต่อต้าน การปกครองของอิตาลีในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ และเป็นผู้นำในการเจรจาจนนำไปสู่การประกาศเอกราชเมื่อวันที่ ๒๔ ธันวาคม ๒๔๙๔ ได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ปกครองประเทศ และต่อมาเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๑๒ กลุ่มนายทหารนำโดยพันเอกมูอัมมาร์ กัดดาฟี (Muammar Qaddafi) ได้ก่อการรัฐประหารยึดอำนาจจากกษัตริย์ Idris ในช่วงการปกครองลิเบีย พันเอกกัดดาฟีได้ดำเนินนโยบายตามแนวทางการเมืองของตนซึ่งเรียกว่า ทฤษฎีสากลที่ ๓ (Third Universal Theory)^๑ อันเป็นการผสมผสานระหว่างแนวทางสังคมนิยมกับแนวคิดของศาสนาอิสลาม รวมทั้งแนวทางต่อต้านชาติตะวันตก

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในลิเบียครั้งใหม่ได้เริ่มก่อตัวภายหลังการเกิดปรากฏการณ์กระแสการชุมนุมประท้วงในตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ (Arab Spring) ซึ่งได้เกิดขึ้นครั้งแรกในกรุงตูนิสซึ่งเป็นเมืองหลวงของตูนิเซีย หรือเรียกว่าการปฏิวัติ Jasmine Revolution ซึ่งได้สร้างกระแสการประท้วงเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยจากผู้ปกครองประเทศและทำให้สามารถ ขับไล่ประธานาธิบดี Zine El Abidine Ben Ali ผู้นำของตูนิเซียออกจากตำแหน่งในกลางเดือนมกราคม ๒๕๕๔ โดยกระแสการชุมนุมประท้วงทางการเมืองในตูนิเซียได้ส่งกระแสการปฏิวัติประชาชนออกไปทั่วภูมิภาคแอฟริกาตอนเหนือไปจนถึงตะวันออกกลาง รวมทั้งในอียิปต์ซึ่งได้เกิด การปฏิวัติ ๒๕th January Revolution ล้มล้างรัฐบาลของประธานาธิบดี Muhammad Hosni El Sayed Mubarak ผู้นำอียิปต์

ความสำเร็จของการชุมนุมประท้วงขับไล่ผู้นำในตูนิเซียและอียิปต์เป็นแรงบันดาลใจให้ประชาชนลิเบียซึ่งไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลกัดดาฟีอยู่แล้ว ลุกฮือขึ้นเดินขบวนประท้วงเพื่อกดดันรัฐบาลพันเอกกัดดาฟีอย่างสันติในช่วงแรกเพื่อให้ดำเนินการปฏิรูปทางการเมืองให้สิทธิเสรีภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น แต่รัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน ต่อมาการประท้วงขับไล่พันเอกกัดดาฟีได้เริ่มขึ้นตั้งแต่วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ที่เมืองเบนกาซี (Benghazi) ซึ่งตั้งอยู่ทางภาคตะวันออกของประเทศ

---

^๑ Ronald Bruce ST John, Libya From Colony to Independence (Oxford: One world Publications, 2008), p 157.

ต่อมา เหตุการณ์ได้ลุกลามเมื่อมีการปะทะระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจและ มีผู้ที่ได้รับบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้น การชุมนุมได้ขยายไปยังเมืองต่าง ๆ อาทิ เมือง Al Bayda เมือง Zintan เมือง Darnah เมือง Misurata เมือง Zawiya และเมือง Tobruk และได้ขยายเข้าสู่กรุง ตริโปลีซึ่งเป็นเมืองหลวงเมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

สถานการณ์ทางการเมืองในลิเบียได้เริ่มพลิกผันเมื่อรัฐบาลได้ใช้กำลังทหารปราบปราม ประชาชนอย่างรุนแรง และได้ขยายตัวจากการชุมนุมประท้วงต่อต้านรัฐบาลกลายเป็นสงครามกลาง เมืองระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับฝ่ายต่อต้าน เนื่องจากรัฐบาลได้ปราบปรามผู้ชุมนุมและฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ด้วยกำลังตำรวจ ทหาร พร้อมอาวุธร้ายแรง และการใช้เครื่องบินรบ เรือรบ ปืนใหญ่ และรถถังโจมตี เมืองต่าง ๆ ที่ถูกฝ่ายต่อต้านรัฐบาลยึดครอง กลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลพันเอกกัตดาฟีมาจากหลากหลาย อาชีพ อาทิ อดีตนักการเมือง ผู้นำเหล่าทหาร นักรุกิจ นักวิชาการ ผู้นำชนเผ่าต่างๆ ได้รวมตัวกัน และจัดตั้งองค์กรทางการเมืองที่เรียกว่า National Transitional Council of Libya (NTCL) หรือ สภาถ่ายโอนอำนาจแห่งชาติ เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนลิเบีย และเป็นองค์กรกลางที่ช่วย สนับสนุนฝ่ายต่อต้านในการสู้รบกับกองกำลังของรัฐบาลลิเบีย รวมทั้งวางแนวทางเพื่อนำไปสู่การ ปกครองลิเบียใหม่หลังจากได้รับชัยชนะจากการสู้รบ

ในระหว่างสงครามกลางเมืองในลิเบีย นานาชาติได้มีบทบาทในการสู้รบในลิเบียนับตั้งแต่ การรับรองข้อมติคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่ ๑๙๗๓ (๒๐๑๑) โดยกองกำลัง ผสมนานาชาตินำโดยกองกำลังรัฐสมาชิกองค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization – NATO) ได้เข้าโจมตีลิเบียและสนับสนุนฝ่ายต่อต้านในการสู้รบ ต่อจากนั้น สถานการณ์การสู้รบได้ดำเนินต่อไปจนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๔ กองกำลัง ฝ่ายต่อต้าน ปฏิบัติการเข้ายึดกรุง ตริโปลีได้สำเร็จ และสามารถยึดเมืองต่าง ๆ ไว้ในการควบคุม และเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๔ กองกำลังของ NTCL สามารถยึดเมือง Sirte ซึ่งเป็นเมืองใกล้กับบ้านเกิดของพันเอก กัตดาฟีได้โดยสมบูรณ์ และได้จับกุมตัวพันเอกกัตดาฟีในสภาพถูกยิงที่ศีรษะและเสียชีวิตในเวลาต่อมา

การเสียชีวิตของพันเอกกัตดาฟี ถือเป็นจุดเปลี่ยนทางการเมืองของลิเบียภายหลังการ ปกครองของระบอบกัตดาฟีในลักษณะอำนาจนิยมมายาวนานถึง ๔๒ ปี และถือเป็นความสำเร็จใน การโค่นล้มรัฐบาลอำนาจนิยมอีกครั้งหนึ่งในปรากฏการณ์ Arab Spring โดย NTCL ในฐานะองค์กร ตัวแทนประชาชนลิเบียได้พยายามสถาปนาระบบการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยและนำลิเบียเข้าสู่ ระบบการเมืองใหม่ หรือ New Libya เพื่อพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพทาง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ในช่วงแรก ลิเบียอยู่ภายใต้การบริหารของ NTCL ซึ่งเป็นองค์กรที่สนับสนุนกลุ่มต่อต้านพัน เอกกัตดาฟีในช่วงการปฏิวัติประชาชน โดยสมาชิกขององค์กรประกอบด้วยนักวิชาการ นักกฎหมาย นายทหาร และผู้บริหารในรัฐบาลชุดเก่าบางคนที่ได้แปรพักตร์ และเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ NTCL ได้ประกาศอิสรภาพของลิเบียและเริ่มบริหารประเทศในฐานะรัฐบาลรักษาการ โดยให้ ความสำคัญสูงสุดต่อการฟื้นฟูบูรณะประเทศ การเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพทางการเมือง โดย มีนายมุสตาฟา อับดุล จาลิล (Mustafa Abdul Jalil) เป็นประธาน และมีรัฐบาลรักษาการนำโดยนาย อับดราฮิม อัล-เคบ (Abdurrahim al-Keib) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่บริหารประเทศ

เป็นการชั่วคราว และต่อมาได้จัดให้มีการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือรัฐสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕

สภาร่างรัฐธรรมนูญที่มาจากการเลือกตั้งครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของลิเบียมีหน้าที่สำคัญในการเจรจาเพื่อแต่งตั้งรัฐบาลรักษาการ โดยรัฐบาลนี้จะมีหน้าที่บริหารประเทศเป็นเวลาประมาณ ๑ ปี และกำกับดูแลการร่างรัฐธรรมนูญโดยการจัดตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดรูปแบบการปกครองและจัดการเลือกตั้งทั่วไป ต่อมา NTCL ได้มอบอำนาจให้กับรัฐสภาแห่งชาติ (General National Congress) เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๕ โดยรัฐสภาแห่งชาติได้เลือก นาย Mohamed Magarief ซึ่งเป็นคนเมืองเบนกาซีจากพรรค National Front Party ดำรงตำแหน่งประธานรัฐสภาแห่งชาติเพื่อทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศต่อไป^๒ โดยนาย Magarief เคยดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตลิเบียประจำอินเดียในระบอบกััดดาฟี แต่ได้ลาออกเมื่อปี ๒๕๒๓ และจัดตั้งกลุ่ม National Front for the Salvation of Libya เพื่อต่อต้านระบอบกััดดาฟี^๓

การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring เป็นจุดเปลี่ยนทางการเมืองครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของลิเบียเพื่อดำเนินไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยและการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า ในขณะเดียวกัน ลิเบียยังต้องเผชิญกับเงื่อนไขของสถานการณ์ต่างๆ ในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย

๑.๒ คำถามในการศึกษา

ภายใต้สภาพการณ์ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของลิเบียดังกล่าว ไทยจะมีโอกาสเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบียเพิ่มมากขึ้นในมิติการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมได้อย่างไรบ้าง และมีความร่วมมือด้านใดที่ไทยจะมีโอกาสเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียได้อย่างเด่นชัดมากที่สุด

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๓.๑ ศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยภายในลิเบียในช่วงก่อนการปฏิวัติประชาธิปไตยในลิเบียกับช่วงภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring และการปฏิวัติประชาธิปไตยในลิเบียในมิติการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

๑.๓.๒ วิเคราะห์โอกาสและ/หรือข้อจำกัดสำหรับไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบียในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง

^๒ กองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, “ภาพรวมความสัมพันธ์ไทย – ลิเบีย : เพิ่มข้อมูลและประเด็นสนทนาสำหรับคณะผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศในโอกาสเยือนลิเบียหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง,” ๓ – ๗ มีนาคม ๒๕๕๕.

^๓ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตรีโปลี, “โทรเลขที่ TIP ๑๒๘/๒๕๕๖,” ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๖.

๑.๔ ขอบเขตการศึกษา/วิธีดำเนินการศึกษา/ระเบียบวิธีการศึกษา (ประเภทของการศึกษาและการเก็บข้อมูล)

๑.๔.๑ ขอบเขตการศึกษา

๑) วิเคราะห์สาเหตุที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในของลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring และการปฏิวัติประชาชนในลิเบียว่าเปลี่ยนแปลงไปจากช่วง การปกครองของระบอบกัตดาฟิอย่างไร

๒) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในของลิเบีย และการเปลี่ยนแปลงนโยบายของลิเบียภายหลังการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวเพื่อบริหารประเทศตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยจนถึงปัจจุบันระหว่างปี ๒๕๕๔ – ๒๕๕๖ ซึ่งอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองเพื่อวิเคราะห์ให้เห็นถึงโอกาส/ข้อจำกัดของไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบีย

๓) ศึกษาข้อมูลด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในช่วงระบอบกัตดาฟิ และภายหลังการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวของลิเบียและข้อมูลตามข้อ (๒) เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการดำเนินการของไทยต่อลิเบียในช่วงการเปลี่ยนผ่านของลิเบียสู่ความเป็นประชาธิปไตย

๑.๔.๒ วิธีดำเนินการศึกษา/ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษาหัวข้อเรื่องดังกล่าวของรายงานฉบับนี้ใช้วิธีการศึกษาและค้นคว้าจากเอกสารซึ่งประกอบด้วย

- ๑) วรรณกรรมเกี่ยวกับลิเบียฉบับภาษาอังกฤษ
- ๒) วารสารและสิ่งพิมพ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- ๓) หนังสือพิมพ์ on-line ซึ่งเป็นที่รู้จักของชุมชนนักการทูต นักธุรกิจ และองค์กรต่างๆ ในลิเบียซึ่งสามารถใช้ตรวจสอบและติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ของลิเบีย อาทิ Libyan Herald และ Tripoli Post รวมทั้ง The Economist, Aljazeera เป็นต้น

๔) เอกสารราชการของไทย และเอกสารเผยแพร่ของไทยและลิเบีย

อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้อมูลด้านความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียอาจต้องประสบข้อจำกัดเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลบางประเภท โดยเฉพาะข้อมูลของฝ่ายลิเบียซึ่งเป็นประเทศที่ไม่มีระบบการจัดเก็บข้อมูลหรือสถิติ แม้แต่ข้อมูลสำมะโนประชากรของประเทศ รวมทั้งไม่มีระบบหนังสือพิมพ์รายวัน และระบบการวางจำหน่ายหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้งภาษาอารบิกและภาษาอังกฤษที่แน่นอนและมีมาตรฐานเช่นประเทศอื่นๆ ที่มีความก้าวหน้าทางสังคม

๑.๕ สมมุติฐานการศึกษา

สภาพการณ์ในลิเบียที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการปฏิวัติประชาชนเพื่อล้มล้างระบอบกัตดาฟิในปี ๒๕๕๔ น่าจะเปิดโอกาสให้ไทยสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านเศรษฐกิจกับลิเบียได้อย่างเด่นชัดมากกว่าด้านอื่น ๆ ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของลิเบีย

๑.๖ ประโยชน์ของการศึกษา

๑.๖.๑ เป็นการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลิเบียและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลิเบียเพิ่มมากขึ้นภายหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองของลิเบียไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย

๑.๖.๒ เป็นการประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลิเบียในมิติทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๑.๗ นิยามศัพท์/ การจำกัดความหมายของคำศัพท์ที่สำคัญ

Arab Spring หมายถึง ปรากฏการณ์กระแสการชุมนุมประท้วงทางเมืองซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงเดือนธันวาคม ๒๕๕๓ ในตูนิเซีย และได้แพร่ขยายไปยังประเทศอื่นๆ ในแอฟริกาตอนเหนือรวมทั้งลิเบีย และในตะวันออกกลาง

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย-ศึกษา หรือวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง/ กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

๒.๑ แนวคิดทฤษฎี

๒.๑.๑ แนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (Interdependence)

การจัดทำรายงานการศึกษานี้ได้นำกรอบแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างประเทศ (Interdependence) ซึ่งปรากฏในหนังสือ Power and Interdependence : World Politics in Transition และยุทธศาสตร์ไทย รวมทั้งนโยบายต่างประเทศไทยเป็นกรอบในการศึกษา วิเคราะห์ และอธิบายโอกาสของไทยและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลิเบีย ภายหลังจากปรากฏการณ์ Arab Spring โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ได้เสนอแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน และกำหนดกรอบการวิเคราะห์การเมืองโลกร่วมสมัยในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยกล่าวว่า ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในศตวรรษที่ ๒๐ ที่พัฒนามาสู่ศตวรรษที่ ๒๑ มีลักษณะเป็นระบบโลกที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้น และมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการสื่อสารระหว่างกันอย่างสลับซับซ้อน (complex interdependence) อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ^๑

๑) ระบบสังคมโลกมีความสัมพันธ์อย่างสลับซับซ้อน ประเทศต่างๆ มีช่องทางในการติดต่อกันได้หลายช่องทาง การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันทางเศรษฐกิจและสังคมจะทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

๒) นโยบายต่างประเทศจะครอบคลุมประเด็นปัญหาต่างๆ มากมาย และทุกเรื่องมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมจนไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญได้อย่างเด่นชัด

๓) กำลังทหารลดระดับความสำคัญลง และไม่ใช่ว่าเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ

Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ได้อธิบายด้วยว่าอำนาจและการพึ่งพาอาศัยกันและกันมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีผลกระทบต่อกัน การพึ่งพาอาศัยกันและกันมีทั้งทางด้านการทหาร เศรษฐกิจ และสังคม และได้ตั้งคำถามด้วยว่า การเมืองโลกจะมีลักษณะสำคัญอย่างไร หากการพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจได้ขยายตัวออกไป การพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างประเทศจะส่งผลต่อการเมืองโลกและพฤติกรรมของรัฐ แต่การกระทำของรัฐบาลจะกำหนดรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันและกัน โดยรัฐบาลสามารถกำหนดและควบคุมความสัมพันธ์

---

^๑ Robert O. Keohane & Joseph S. Nye, Power and Interdependence (Canada: Little, Brown and Company, 1997), p. 25.

ระหว่างรัฐ ตามแนวความคิดนี้ผลประโยชน์ภายในประเทศและนโยบายต่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก

Interdependence ในฐานะที่เป็นกรอบการวิเคราะห์

Interdependence ความหมายในเชิงวิเคราะห์หมายถึง สถานการณ์ซึ่งผู้แสดงหรือเหตุการณ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบมีผลกระทบซึ่งกันและกัน การพึ่งพาอาศัยกันและกันหมายถึง การพึ่งพิงกัน สถานการณ์ดังกล่าวมิได้บ่งบอกว่าดีหรือไม่ดี การพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างรัฐอาจทำให้ประเทศที่พึ่งพาอาศัยกันและกันมีความมั่งคั่งมากขึ้นหรือจนลงก็ได้ นาย Jean Jacques Rousseau ได้กล่าวว่าการพึ่งพาอาศัยกันและกันอาจนำไปสู่ความขัดแย้งก็ได้ แต่ในบางโอกาสอาจส่งผลกระทบต่างตอบแทนระหว่างรัฐหรือผู้แสดงของประเทศที่มีปฏิสัมพันธ์กัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการดำเนินการติดต่อระหว่างกัน อาทิ การไหลเวียนของเงินตราสินค้า ประชาชน และข่าวสารข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ

การพึ่งพาอาศัยกันและกันเป็นปฏิสัมพันธ์ต่างตอบแทนระหว่างกันหรือมีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมอย่างเห็นได้ชัดระหว่างผู้แสดงเท่านั้น ลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกันมิใช่เพียงการติดต่อระหว่างกัน แต่ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องเสีย และขึ้นอยู่กับว่าจะได้รับประโยชน์กลับคืนมากกว่าสิ่งที่ต้องสูญเสียให้อีกฝ่ายหนึ่งหรือไม่ หรืออาจเป็นประเด็นของการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับหลักการหรืออุดมการณ์ของผู้แสดงและลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยไม่อาจยืนยันได้ว่าความสัมพันธ์แบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันจะมีลักษณะที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน^๒

Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญ กล่าวคือ ในระบบที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างสลับซับซ้อน การพึ่งพาอาศัยกันและกันจะก่อให้เกิดการต่อรองทางการเมืองแทนการใช้กำลังทหาร โดยกำหนดแนวทางการพิจารณารูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันใน ๒ ประเด็น ได้แก่

- ๑) พิจารณาวิเคราะห์ต้นทุนกับผลประโยชน์ที่ได้รับและ/หรือ
- ๒) พิจารณาผลที่ได้รับและการขยายตัวของประเด็นที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างกันโดยเปรียบเทียบของฝ่ายที่เกี่ยวข้อง^๓

ทั้งนี้ นักเศรษฐศาสตร์แนวคลาสสิกได้ใช้แนวทางแรกในการวิเคราะห์บนหลักความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) แต่ยังคงมีความคลุมเครือในข้อพิจารณาเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับร่วมกันว่าจะสามารถแบ่งสรรระหว่างกันอย่างไร ดังนั้น ประเด็นด้านการเมืองของการพึ่งพาอาศัยกันและกันยังคงเกี่ยวข้องกับข้อพิจารณาทางการเมืองแบบเดิมที่ว่า ใครได้รับผลประโยชน์อะไรจากการดำเนินความสัมพันธ์ดังกล่าว

นอกจากนั้น แนวคิดนี้ยังคำนึงถึงการใช้การพึ่งพาอาศัยกันและกันทางด้านเศรษฐกิจเพื่อประโยชน์ด้านการเมืองระหว่างประเทศ หรือใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองกับประเทศที่ต้องพึ่งพาอาศัยอีกฝ่ายหนึ่งมากกว่า เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการจากอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการแลกเปลี่ยน

ดังนั้น การวิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันในเชิง

^๒ Ibid., pp. 8 – 9.

^๓ Ibid., p. 10.

การเมืองระหว่างประเทศ สามารถพิจารณาได้จากรูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันที่ไม่เท่าเทียมกัน (asymmetrical interdependence) อันเป็นที่มาของอิทธิพลทางการเมืองและอำนาจการต่อรองในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ โดยรัฐที่พึ่งพิงน้อยกว่าอาจมีอิทธิพลในการเป็นฝ่ายรุกหรือมีอำนาจต่อรองในความสัมพันธ์มากกว่า แต่อำนาจการต่อรองที่เกิดขึ้นอาจมีข้อจำกัดในตัวเองโดยอาจไม่นำไปสู่ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง ในการเมืองโลก ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่พึ่งพาอาศัยกันและกันอาจได้รับผลกระทบจากกฎเกณฑ์ หรือหลักปฏิบัติที่ไม่ได้เป็นบรรทัดฐาน (international regime) ในระบบการเมือง ดังนั้น การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่พึ่งพาอาศัยกันและกันอาจใช้กฎเกณฑ์ภายในประเทศและระหว่างประเทศ กฎเกณฑ์เฉพาะด้านหรือไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน ทั้งนี้ รูปแบบความสัมพันธ์แบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันไม่ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันเสมอไป แต่อาจเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับทัศนคติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของอำนาจในความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างประเทศ จำเป็นต้องสามารถแยกความแตกต่างระหว่างมิติการพึ่งพาอาศัยกันในมิติของภาวะความอ่อนไหว (sensitivity interdependence) กับภาวะความเปราะบาง (vulnerability interdependence) ที่เกิดขึ้นในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ

ภาวะความอ่อนไหวเกี่ยวข้องกับระดับของการตอบสนองตามกรอบนโยบาย หรืออีกนัยหนึ่ง คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประเทศหนึ่งได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในอีกประเทศหนึ่งได้เร็วและมากน้อยเพียงไร การวัดความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมิใช่วัดจากปริมาณการหลงไหลข้ามพรมแดน แต่ต้องวัดโดยดูจากระดับผลกระทบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับสังคมและรัฐบาล และภายใต้กรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องที่ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เนื่องจากยังคงยึดถือกฎเกณฑ์ภายในและระหว่างประเทศบางอย่างที่มีอยู่ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และยุโรปตะวันตกได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นในปี ๒๕๑๔ ๒๕๑๖ และ ๒๕๑๗ เนื่องจากยังไม่มีนโยบายทางเลือกด้านพลังงานอื่นๆ การพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะที่มีความอ่อนไหว อาจเป็นประเด็นด้านสังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจก็ได้ ขณะที่การเติบโตอย่างรวดเร็วของการสื่อสารข้ามประเทศจะช่วยต่อย้ำภาวะความอ่อนไหวดังกล่าว ขณะที่การพึ่งพาอาศัยกันและกันในมิติของภาวะความเปราะบาง (vulnerability interdependence) จะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้แสดงในการแสวงหาทางเลือกใหม่ หรือการพิจารณาต้นทุนของการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือสิ่งที่ต้องสูญเสียไปจากการปรับเปลี่ยนนโยบาย

ในบริบทของต้นทุนที่รัฐต้องเสียไปกับการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ภาวะความอ่อนไหวที่เกิดขึ้นกับรัฐ หมายถึง ภาวะที่รัฐผู้แสดงได้รับผลกระทบและความเสียหายจากเหตุการณ์ภายนอกก่อนที่จะมีโอกาสปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ ขณะที่ภาวะความเปราะบาง หมายถึง ภาวะที่รัฐผู้แสดงได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์ภายนอกแม้หลังจากที่ได้เปลี่ยนแปลงนโยบายไปจากเดิมแล้ว การพึ่งพิงแบบเปราะบางสามารถวัดได้จากต้นทุนหรือสิ่งที่ต้องสูญเสียจากการปรับเปลี่ยนนโยบายตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลาหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงนโยบายไปจากเดิมจึงสามารถลดความเปราะบางของรัฐที่จะได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ภายนอก

นอกจากนั้น ควรมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมืองของความสัมพันธ์

แบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน เพื่อให้ทราบปัจจัยอันเป็นข้อจำกัดทางสังคมการเมืองที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่อาจก่อให้เกิดภาวะความเปราะบางในความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยปัจจัยดังกล่าวจะช่วยให้สามารถพิจารณาได้ว่า รัฐผู้แสดงใดสามารถเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ในเกมส์ความสัมพันธ์ระหว่างกัน การกำหนดแนวโน้มภาวะความเปราะบางของรัฐใดรัฐหนึ่งขึ้นอยู่กับว่ารัฐผู้แสดงสามารถเปลี่ยนแปลงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงไรเพื่อขจัดหรือลดผลกระทบจากเหตุการณ์ภายนอก และ/หรือรัฐผู้แสดงต้องแบกรับต้นทุนที่ต้องเสียไปจากการปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่เล็กน้อยเพียงไร

กรอบแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างการพึ่งพาอาศัยกันและกันกับอำนาจ (interdependence and power) ได้แสดงให้เห็นว่า การพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะที่สร้างภาวะความอ่อนไหวระหว่างกันมีความสำคัญน้อยกว่าการพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะที่สร้างภาวะความเปราะบางซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างพลังอำนาจให้กับรัฐผู้แสดง

การพึ่งพาอาศัยกันและกันในลักษณะที่มีภาวะความเปราะบางเกี่ยวข้องกับมิติการกำหนดยุทธศาสตร์ซึ่งไม่มีในมิติของภาวะความอ่อนไหว แต่ไม่ใช่หมายความว่า รูปแบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันในภาวะที่มีความอ่อนไหวไม่มีความสำคัญ ในเชิงการเมือง เนื่องจากความอ่อนไหวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วจะทำให้ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันได้รับแรงกดดันทางการเมืองเพื่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ นักวิเคราะห์และผู้กำหนดนโยบายต้องพิจารณาลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกันในภาวะที่มีความเปราะบางเมื่อต้องการกำหนดยุทธศาสตร์ โดยนโยบายที่เหมาะสมต้องตั้งอยู่บนหลักการวิเคราะห์ภาวะความเปราะบางตามความเป็นจริงและที่สามารถเป็นไปได้ (actual and potential vulnerabilities) ความพยายามในการควบคุมการพึ่งพาอาศัยกันและกันให้อยู่ในภาวะที่มีความอ่อนไหวที่ขาดดุลภาพในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ (asymmetrical sensitivity interdependence) จะไม่ประสบผลสำเร็จ หากละเลยการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในภาวะที่มีความเปราะบาง นอกจากนั้น การใช้ยุทธศาสตร์การควบคุมความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันและกันทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในภาวะที่มีความเปราะบางจะไม่ประสบผลสำเร็จเนื่องจากจะต้องเผชิญกับยุทธศาสตร์ต่อต้านของอีกฝ่ายหนึ่ง

แนวโน้มความเปราะบางอาจใช้กับทั้งความสัมพันธ์ในมิติสังคม การเมืองและเศรษฐกิจ อาทิ ความเปราะบางของสังคมหนึ่งต่อขบวนการหัวรุนแรงข้ามชาติขึ้นอยู่กับความสามารถในการปรับนโยบายของประเทศเพื่อจัดการกับการเปลี่ยนแปลงและระดับความเสียหายที่เกิดขึ้น^๔

ตามหนังสือดังกล่าว Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ได้ชี้ให้เห็นว่า ภายหลังจากสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี ๒๕๓๒ ประเด็นทางเศรษฐกิจได้กลายเป็นสิ่งสำคัญในการเมืองโลก ระบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมทั่วโลกได้ขยายตัวมากขึ้นอันเป็นผลจากการลดลงของค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน บทบาทของตลาดสินค้าที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลจากเทคโนโลยีการสื่อสารและการขนส่ง และทัศนคติที่เปลี่ยนไปเกี่ยวกับรัฐและรัฐบาลเนื่องจากปริมาณการผลิตทางอุตสาหกรรมเกือบครึ่งหนึ่งมาจากบริษัทข้ามชาติซึ่งได้สร้างผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการเมืองภายใน

^๔ Ibid., pp. 13 – 19.

การเผชิญกับปัญหาการบริหารจัดการทางด้านเศรษฐกิจมีส่วนต่อการเพิ่มความสนใจในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ การยกระดับสวัสดิการของประเทศและการเพิ่มผลิตภัณฑมวลรวมประชาชาติได้กลายเป็นเป้าหมายทางการเมืองของรัฐ

ตามหนังสือ Understanding International Conflicts ของ Joseph S. Nye, Jr. ได้กล่าวถึงการแข่งขันแบบใหม่ คือ geo-economics ซึ่งได้เข้ามาแทนที่ geo-politics โลกาภิวัตน์ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็วอันเป็นผลของนโยบายเสรีทางเศรษฐกิจ^๕

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าประโยชน์ของการศึกษาการเมืองของความสัมพันธ์แบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ สามารถช่วยกำหนดนโยบายที่เหมาะสมต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๒.๑.๒ ยุทธศาสตร์ของไทย

ยุทธศาสตร์ไทยเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนเพื่อเพิ่มศักยภาพของไทยให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมการเติบโตอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) การสร้างความสามารถในการแข่งขัน (๒) การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม (๓) การสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (๔) การปรับสมดุลและพัฒนาการบริหารจัดการภาครัฐ

ในการศึกษาการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบีย ภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring จึงเป็นส่วนหนึ่งในกรอบยุทธศาสตร์ของไทย ดังนี้^๖

๑) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายในการส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจ และรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการส่งออกของไทยในภาวะที่เศรษฐกิจโลกกำลังประสบปัญหาและทำให้การส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้าหลักลดลง โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างให้ไทยเป็นศูนย์กลางผลิตอาหารคุณภาพ (ครัวไทยสู่โลก) ความมั่นคงทางพลังงานของโลก ศูนย์กลางผลิตรถยนต์และชิ้นส่วน ศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพของภูมิภาค และศูนย์กลางการท่องเที่ยวและบริการ

๒) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคมในด้านคุ้มครองผลประโยชน์ของแรงงานไทยในต่างประเทศ

๒.๑.๓ นโยบายการต่างประเทศ

ในการศึกษาการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบีย ภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทย มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรอบนโยบายต่างประเทศของไทย ดังนี้

^๕ Joseph S. Nye, Jr., *Understanding International Conflicts* (Crawfordsville: R.R. Donnelley and Sons Company, 2007), p. 205.

^๖ สำนักนายกรัฐมนตรี, "เอกสารยุทธศาสตร์ของไทย," ๒๕๕๖.

๑) กระชับความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศ กลุ่มประเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ที่มีบทบาทสำคัญของโลก เพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในไทย พร้อมกับการสร้างภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถในการแข่งขันให้เศรษฐกิจไทย

๒) สนับสนุนการเข้าถึงในระดับประชาชนของนานาชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีและความร่วมมือทางวิชาการกับประเทศกำลังพัฒนา เพื่อให้ประชาชน รัฐบาล และประชาคมระหว่างประเทศ มีทัศนคติในทางบวกต่อประชาชนและไทย

๓) ส่งเสริมการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาเรื่องพรมแดนและการเปลี่ยนแปลงในโลกที่มีผลกระทบต่อไทย เพื่อก่อให้เกิดฉันทามติในการกำหนดนโยบายและดำเนินนโยบายต่างประเทศ

๔) สนับสนุนการทูตเพื่อประชาชน คุ้มครองผลประโยชน์ของคนไทย ดูแลคนไทย และแรงงานไทยในต่างประเทศ โดยเฉพาะคนไทยที่ประกอบอาชีพและมีถิ่นฐานในต่างประเทศ ส่งเสริมบทบาทและความแข็งแกร่งของชุมชนชาวไทยในการรักษาเอกลักษณ์และความเป็นไทย

๕) ประสานการดำเนินงานของส่วนราชการในต่างประเทศ ตามแนวทางนโยบายที่ประเทศไทย เพื่อให้การดำเนินงานด้านการต่างประเทศมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณภาพ

๖) ส่งเสริมความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศมุสลิมและองค์กรอิสลามระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่าไทยกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในฐานะปัญหาภายในประเทศที่มีความสำคัญด้วยหลักการตามแนวพระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา"^๗

๒.๒ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทย ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลในพื้นที่ของประเทศลิเบียและเอกสารของทางราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารของกระทรวงการต่างประเทศ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี ซึ่งได้ประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข่าวในท้องถิ่น อาทิ หนังสือพิมพ์ Libya herald และ Tripoli Post ซึ่งเป็นที่ยอมรับในลิเบียว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสถานการณ์ ในลิเบีย รวมทั้งวารสารของ Libya herald ที่ตีพิมพ์เกี่ยวกับข้อมูลลิเบียในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมซึ่งได้เผยแพร่ในลิเบียและในเว็บไซต์ เพื่อใช้ประมวลข้อมูลพัฒนาการด้านต่างๆ ในลิเบียในช่วงหลังการปฏิวัติ Arab Spring ควบคู่ไปกับประสบการณ์ของผู้ศึกษาที่ปฏิบัติราชการที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี

ในการศึกษาเกี่ยวกับหัวข้อดังกล่าว ผู้ศึกษาได้ใช้วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องด้านแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ หนังสือ Power and Interdependence : World Politics in Transition ของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ได้เสนอแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันในการมองพัฒนาการของการเมืองระหว่างประเทศ โดยได้ให้แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับ

^๗ กระทรวงการต่างประเทศ, นโยบายต่างประเทศ (ออนไลน์), ๒๕๕๖. แหล่งที่มา www.mfa.go.th

การเมืองโลกในปัจจุบันว่ามีลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้นโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ และการต่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกับมิติความร่วมมือที่หลากหลายมากขึ้น แต่การพึ่งพาอาศัยกัน และกันระหว่างประเทศจะขึ้นอยู่กับ การดำเนินนโยบายของรัฐบาลซึ่งสามารถกำหนดและควบคุม ความสัมพันธ์ระหว่างกัน

นอกจากนั้น ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลเอกสารกรอบยุทธศาสตร์ไทยของสำนักนายกรัฐมนตรีและ แผนนโยบายต่างประเทศของไทยจากกระทรวงการต่างประเทศเป็นข้อมูลประกอบการศึกษาและ วิเคราะห์ข้อมูลในเรื่องนี้ควบคู่ไปกับเอกสารอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น พร้อมทั้งอาศัยวรรณกรรมอื่นๆ ของ ต่างประเทศที่ตีพิมพ์เกี่ยวกับ Arab Spring และประเทศลิเบียในช่วงการปฏิวัติประชาชน อาทิ หนังสือ The Arab Spring : Rebellion, revolution and a new world order ของ Tony Manhire และหนังสือ Libya from Colony to Revolution ของ Ronald Bruce ST John เป็นต้น ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นของการเกิด Arab Spring ในตูนิเซียซึ่งเริ่มขึ้นในช่วงกลางเดือนธันวาคม ๒๕๕๓ ก่อนที่กระแสการปฏิวัติประชาธิปไตยในอาหรับหรือ Arab Spring จะขยายตัวออกไปยัง ประเทศในแอฟริกาเหนือ คือ อียิปต์และลิเบีย รวมทั้งผลกระทบของกระแส Arab Spring ที่เกิดขึ้น ในลิเบียควบคู่กับเงื่อนไขของสถานการณ์ในลิเบียที่นำไปสู่การปฏิวัติประชาชนเพื่อโค่นล้มระบอบกั ดาฟีและได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ใหม่ในลิเบียหลังการปฏิวัติประชาชน แม้ว่าหนังสือ ดังกล่าวเป็นแหล่งข้อมูลทุติยภูมิแต่เขียนขึ้นโดยนักเขียนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับลิเบียโดยตรงและ เพิ่งพิมพ์ในปี ๒๕๕๕ การประมวลข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดดังกล่าว ข้างต้นได้ให้ภาพข้อมูลเบื้องต้น ก่อนนำไปสู่การจัดทำกรอบรายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้

๒.๓ สรุปกรอบแนวคิด

รายงานการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทยได้นำกรอบแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน (interdependence) เป็นกรอบ แนวคิดในการวิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ของไทยกับลิเบีย และโอกาสในการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันในมิติเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอันเป็นผลจากการ เปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชน ควบคู่ไปกับการนำกรอบยุทธ และนโยบายต่างประเทศของไทยและศักยภาพของลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชนเป็นข้ การวิเคราะห์ให้เห็นถึงโอกาสของไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบียภายใต้ สภาพการณ์ดังกล่าว

บทที่ ๓

การเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในลิเบียกับโอกาสของไทยในมิติการเมืองและสังคม

ตามที่ได้เกิดการชุมนุมประท้วงทางเมือง หรือ Arab Spring ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแรกในช่วงเดือน ธันวาคม ๒๕๕๓ ในกรุงตูนิส ตูนิเซีย และได้ส่งผลให้เกิดการเดินขบวนประท้วงของประชาชนลิเบีย และนำไปสู่การปฏิวัติประชาชนเพื่อล้มล้างระบอบกัตดาฟีในเวลาต่อมา โดยวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔ ได้กลายเป็นวันการปฏิวัติประชาชนลิเบียซึ่งนำไปสู่หน้าประวัติศาสตร์ยุคใหม่ของลิเบีย หรือ New Libya และได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมของลิเบียครั้งสำคัญภายหลังจากที่ลิเบียตกอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบกัตดาฟีมาเป็นเวลา ๔๒ ปี

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลในบทนี้จึงมุ่งศึกษาให้เห็นการเปลี่ยนผ่านในมิติทางการเมือง และสังคมของลิเบียจากช่วงระบอบกัตดาฟีมาสู่ช่วงภายหลังการปฏิวัติประชาชน เพื่อให้เห็นว่า สภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมมีความแตกต่างกันอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ให้เห็น ถึงโอกาสของไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับลิเบียในมิติดังกล่าว

๓.๑ สภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมในช่วงระบอบกัตดาฟี

๓.๑.๑ ในด้านการบริหาร

ลิเบียภายใต้ระบอบการปกครองเดิมก่อนการปฏิวัติ ประชาชนในปี ๒๕๕๔ พันเอก กัตดาฟีและพวกพ้องที่ใกล้ชิดเป็นศูนย์รวมอำนาจที่แท้จริง และมีอำนาจการบังคับบัญชาเบ็ดเสร็จใน การบริหารและกำหนดนโยบายของประเทศ โดยระบอบกัตดาฟีได้จัดตั้งองค์กรกึ่งทางการเพื่อ สนับสนุนการบริหารงานของรัฐบาลในรูปแบบเผด็จการและควบคุมระบบการเมือง การบังคับบัญชา ทั้งหมดกำหนดจากผู้นำ คือ พันเอกกัตดาฟี โดยไม่มีสายการบังคับบัญชาระดับล่างที่ชัดเจน ทำให้ไม่มี กลไกทางการเมืองและสังคมที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการและไม่มีองค์กรที่มีอำนาจบริหารที่แท้จริง รองรับระบบการบริหารของประเทศ รูปแบบและแนวทางการบริหารประเทศในช่วงแรกของระบอบ กัตดาฟียึดถือตาม The Green Book ซึ่งเป็นหนังสือรวมแนวคิดของพันเอกกัตดาฟีซึ่งยึดถือการ บริหารประเทศตามแนวทางสังคมนิยมและหลักศาสนาอิสลาม หรือผ่านคณะกรรมการ People's Social Leadership Committee System และ General People's Committee ซึ่งเป็นองค์กรที่ ระบอบกัตดาฟีจัดตั้งขึ้นเพื่อรับรองความชอบธรรมของผู้นำในการบริหารประเทศ

แม้ว่าระบบการเมืองในช่วงนี้ถูกกำหนดขึ้นในรูปของสภาประชาชน และ คณะกรรมการประชาชน แต่โดยความเป็นจริงระบบการเมืองอยู่ภายใต้การควบคุมของพันเอกกัต ดาฟีและกลุ่มที่ปรึกษาจำนวนหนึ่งที่มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ และตั้งแต่ปี ๒๕๓๙ องค์กร RCC ประกอบด้วยพันเอกกัตดาฟีและสมาชิกอีก ๔ คนเป็นกลุ่มผู้นำสูงสุด และต่อมาระบบการ

บริหารประเทศของลิเบียอยู่ภายใต้การปกครองอย่างเบ็ดเสร็จโดยพันเอกกัตตาฟี (one-man rule)^๑

รัฐบาลกัตตาฟีเคยประสบกับการเรียกร้องจากประชาชนให้ปฏิรูปการเมือง แต่รัฐบาลระบอบกัตตาฟีซึ่งได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายอนุรักษ์นิยมไม่ได้ปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ดังนั้นจึงทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนลิเบียไม่ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น อัตราการว่างงานสูง และขาดแคลนที่อยู่อาศัย กอปรกับมีปัญหา การคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง

นอกจากนั้น รัฐบาลระบอบกัตตาฟีมีกลไกควบคุมภาคสาธารณะอย่างเด็ดขาดทุกด้านและยังมีภาพการละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของประชาชน รวมทั้งใช้ระบบอุปถัมภ์และความรุนแรงในการรักษาอำนาจการปกครอง และควบคุมกลไกและระบบการเผยแพร่ข่าวสาร พร้อมสร้างเครือข่ายของหน่วยข่าวกรองอย่างกว้างขวาง รัฐบาลมักเผยแพร่ข่าวสารทางสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ในลักษณะโฆษณาชวนเชื่อและเชิดชูผู้นำของประเทศเท่านั้น มิใช่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ ตลอดจนใช้นโยบายการกดขี่ของระบบตำรวจรัฐเพื่อขจัดกลุ่มการเมืองหรือประชาชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างจากฝ่ายรัฐบาล ประชาชนไม่มีพลังในการต่อต้านระบอบการปกครองของกัตตาฟีจึงทำให้สภาพบ้านเมืองของลิเบียส่วนใหญ่ในสมัยนั้นมีลักษณะเป็นสังคมปิด ประชาชนไม่สามารถรับรู้ข่าวสารและความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ขณะที่การติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศอยู่ในขอบเขตจำกัด

๓.๑.๒ ในทางสังคมและการเมือง

ระบอบกัตตาฟีได้วางมาตรการในการขจัดและยุบเลิกภาคประชาสังคมทั้งหมดของประเทศอย่างเป็นทางการภายหลังปี ๒๕๑๒ เพราะเกรงว่าองค์กรภาคประชาสังคมอาจเป็นแกนหลักในการสร้างแรงต่อต้านรัฐบาลในภายหลัง ยกเว้นองค์กรที่จัดตั้งโดยระบอบกัตตาฟี คือ Qaddafi International Charity และ Development Foundation

โดยที่ลิเบียมีลักษณะทางสังคมแบบชนเผ่า (tribal society) แต่ละเผ่ามีเอกลักษณ์เฉพาะในปี ๒๕๓๗ ระบอบกัตตาฟีได้จัดตั้งองค์กรทางสังคมการเมืองที่เรียกว่า People's Social Leadership Committee (PSLC)^๒ ประกอบด้วยผู้นำเผ่าจาก ๑๔๐ เผ่า และครอบครัวที่มีอิทธิพลทั่วประเทศ เพื่อทำหน้าที่สร้างเสถียรภาพทางสังคมและป้องกันการต่อต้านรัฐบาลจากกลุ่มชนเผ่า องค์กรนี้เป็นองค์กรที่มีโครงสร้างอย่างหลวมๆ ขณะที่ระบอบกัตตาฟีปิดกั้นการจัดตั้งพรรคการเมือง สหภาพการค้า กลุ่มหรือชมรมทางสังคม องค์กรผู้ปกครองหรือครู โดยให้เหตุผลว่าระบบการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตยทางตรงอยู่แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นต้องมีตัวแทนประชาชน ระบอบการปกครองจึงมิได้ช่วยพัฒนาหรือสนับสนุนองค์กรทางการเมืองหรือสังคมให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมเพื่อเป็นกลไกทางการเมืองและสังคม นอกจากนี้ ระบอบกัตตาฟียังจำกัดสิทธิพื้นฐานของประชาชน อาทิ เสรีภาพในการพูดและเสรีภาพในการสื่อสาร รวมทั้งความพยายามในการปิดกั้นประชาชนในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลและเว็บไซต์ที่สำคัญต่างๆ

แนวทางการปกครองประเทศของระบอบกัตตาฟีดังกล่าวได้ทำลายบทบาทและ

^๑ Ronald Bruce ST John, *Libya from Colony to Revolution* (Oxford : One World Publication, 2012), pp. 162 – 165.

^๒ Ibid., p. 267.

ความแข็งแกร่งขององค์กรและสถาบันทางการเมืองและสังคมที่ควรต้องจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โครงสร้างทางการเมืองและสังคมในระบอบกักตาด่าพิจิตรได้ ส่งผลกระทบอย่างเด่นชัดภายหลังจากการปฏิวัติประชาชนลิเบีย กล่าวคือ รัฐบาลรักษาการที่จัดตั้งขึ้น เพื่อบริหารประเทศต้องเผชิญกับช่องว่างของอำนาจทางการเมืองและสังคม รวมทั้งเผชิญกับภาวะ ที่องค์กรทางการเมืองและภาคประชาสังคมมีความอ่อนแอเมื่อเปรียบเทียบกับตูนิเซียและอียิปต์ภายหลังจากการปฏิวัติประชาชนที่ยังมีองค์กรทางการเมืองและสังคม อาทิ พรรคการเมือง สหภาพหอการค้า และองค์กรภาคประชาสังคมที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในฐานะกลไกทางการเมืองและ สังคมที่ช่วยสนับสนุนการบริหารจัดการในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของประเทศได้อย่างราบรื่นและต่อเนื่อง

ลิเบียเป็นสังคมมุสลิมที่มีความผสมกลมกลืนกันเนื่องจากประชากรส่วนมากประกอบด้วยมุสลิมนิกายสุหนี่ถึงร้อยละ ๙๕ ซึ่งแตกต่างจากอียิปต์และซีเรียที่มีมุสลิมหลายฝ่ายอยู่ร่วมกันภายในประเทศ นอกจากนี้ ขบวนการมุสลิมหัวรุนแรง^๓ ไม่ค่อยมีอิทธิพลในลิเบียซึ่งแตกต่างจากอียิปต์ อัลจีเรีย ตูนิเซีย และเยเมน มุสลิมในลิเบียมีลักษณะอนุรักษนิยมและใฝ่ศาสนา ความขัดแย้งทางศาสนามีอยู่ในขอบเขตจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในแอฟริกาและตะวันออกกลาง แม้ว่าเคยเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมุสลิมสายบริสุทธ์ (Salafist) กับกลุ่ม Sufi ในช่วงปี ๒๕๕๕ แต่นักวิชาการฝ่ายกลุ่ม Sufi ได้กล่าวว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นผลจากกลุ่ม Salafist ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอำนาจเก่า คือ นาย Saadi บุตรชายอดีตผู้นำกักตาด่าพิจิตรซึ่งลี้ภัยอยู่ที่ไนเจอร์^๔ นอกจากนี้ ยังมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มศาสนาอิสลามและกลุ่มเสรีนิยมซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าศาสนา

นอกจากนั้น ในทางสังคมและวัฒนธรรม ประชาชนลิเบียโดยเฉพาะทางภาคตะวันออกของประเทศยังมีแนวคิดภูมิภาคนิยมเป็นสิ่งที่ฝังใจอยู่กับประชาชนลิเบียเป็นเวลาหลายศตวรรษ จิตสำนึกและเอกลักษณ์ของความเป็นชาติของลิเบียเพิ่งเริ่มเกิดขึ้นภายหลังจากการได้รับเอกราชจากอิตาลีในปี ๒๔๙๔ โดยเฉพาะภายหลังจากที่พันเอกกักตาด่าพิจิตรขึ้นปกครองประเทศในปี ๒๕๑๒ แต่แนวคิดภูมิภาคนิยมและการต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มในระดับภูมิภาคของลิเบียได้ปรากฏเป็นความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นประชาธิปไตย

๓.๒ การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมภายในลิเบียในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมในลิเบียภายหลังจากการปฏิวัติประชาชนในปี ๒๕๕๔ จนถึงปัจจุบัน มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

๓.๒.๑ การเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการปกครองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย

ภายหลังจากการปฏิวัติประชาชน อำนาจทางการเมืองในลิเบียเปลี่ยนไปจากระบบการแต่งตั้งผู้บริหารจากผู้นำประเทศเป็นระบบการเลือกตั้ง ระบบการเมืองภายในและสังคม ของลิเบียได้เปลี่ยนรูปแบบจากระบบการเมืองแบบเผด็จการเบ็ดเสร็จไปสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ให้เสรีภาพทางการเมืองและสังคมแก่ประชาชน ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงการปฏิวัติประชาชนในวันที่

^๓ Ibid., p. 280.

^๔ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี, "โทรเลขที่ TIP/ ๑๘๙/๒๕๕๕," ๖ กันยายน ๒๕๕๕,

๒๙ มีนาคม ๒๕๕๔ เมื่อสภาถ่ายโอนอำนาจแห่งชาติซึ่งจัดตั้งโดยฝ่ายต่อต้านระบอบกััดดาฟีได้ประกาศวิสัยทัศน์ในการสร้างลิเบียให้เป็นประเทศที่มีความเป็นปึกแผ่น ประชาชน มีเสรีภาพ และบ้านเมืองมีความทันสมัยบนพื้นฐานของหลักประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน โดยมีรัฐธรรมนูญที่สามารถถ่วงดุลระหว่างอำนาจบริหาร ตุลาการ และนิติบัญญัติ รวมทั้งให้มีเสรีภาพในการจัดตั้งสถาบันทางการเมือง องค์กรด้านพลเรือน สหภาพ องค์กรภาคประชาสังคม พร้อมทั้งให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การชุมนุมทางการเมือง และสามารถจัดตั้งพรรคการเมืองซึ่งเคยถูกห้ามในระบอบกััดดาฟีตั้งแต่ปี ๒๕๑๒

ต่อมาในเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๔ ที่กรุงโรม อิตาลี สภาถ่ายโอนอำนาจแห่งชาติได้เสนอแผนงานบริหารของชาติ (road map) ไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยยอมรับจุดอ่อนด้านเศรษฐกิจในสมัยระบอบกััดดาฟี จึงได้เสนอวิสัยทัศน์ในการสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีศักยภาพที่หลากหลาย (diversified economy) และมีระบบสถาบันการเงินภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพ^๕

๓.๒.๒ การจัดตั้งโครงสร้างและกลไกด้านการบริหารและนิติบัญญัติของประเทศตามระบอบประชาธิปไตย

สภาถ่ายโอนอำนาจแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นในฐานะตัวแทนประชาชนลิเบียระหว่างต่อต้านระบอบกััดดาฟีซึ่งประกอบด้วยตัวแทนประชาชนในสาขาอาชีพต่างๆ ได้จัดให้มีการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือรัฐสภาแห่งชาติโดยประชาชนในวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ เพื่อเป็นองค์กรในการร่างรัฐธรรมนูญของประเทศ และมีหน้าที่แต่งตั้งรัฐบาลรักษาการบริหารประเทศก่อนนำไปสู่การเลือกตั้งทั่วไปเพื่อจัดตั้งรัฐบาลที่ถาวร ระบบการเมืองใหม่ของลิเบียไม่ได้กำหนดนโยบายและบริหารประเทศโดยผู้นำและกลุ่มอำนาจในลักษณะของระบอบเผด็จการก่อนการปฏิวัติประชาชน แต่เป็นไปตามกลไกการบริหารประเทศที่กำหนดไว้อย่างมีแบบแผน และอาศัยการปรึกษาหารือและเจรจากับฝ่ายต่างๆ ทั้งภายในรัฐบาลและกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ของประเทศ

ปัจจุบันรัฐบาลชั่วคราวของลิเบียที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐสภาแห่งชาติมีนาย Ali Zeidan เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งที่ผ่านมาได้เดินทางเยือนกลุ่มประเทศตะวันตกทั้งสหรัฐฯ และกลุ่มประเทศในยุโรปตะวันตกและประเทศที่มีความสัมพันธ์พิเศษในตะวันออกกลางซึ่งให้ความสนับสนุนลิเบียในการปฏิวัติประชาชนและการต่อสู้โค่นล้มระบอบกััดดาฟีและเพื่อขอความสนับสนุนในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศหลังการปฏิวัติประชาชน จึงมีนัยว่ารัฐบาลของลิเบียในปัจจุบันมีแนวคิดในทาง pro-western ขณะที่กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงไม่ได้มีอิทธิพลครอบงำรัฐบาลลิเบียในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันระบบการเมืองของลิเบียยังมีความผันผวนค่อนข้างมาก เนื่องจากรัฐบาลยังเป็นรัฐบาลรักษาการที่เข้ามาบริหารงานในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง มีภาระหน้าที่ในการกำกับดูแลการร่างรัฐธรรมนูญซึ่งยังอยู่ในกระบวนการจัดเตรียม โดยคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณารูปแบบการบริหารประเทศ เนื่องจากยังมีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มศาสนาอิสลามและกลุ่มเสรีนิยม รวมทั้งความคิดแบบภูมิภาคนิยมและเผ่านิยม รัฐบาลจึงต้องคำนึงถึงความต้องการของประชาชนแต่ละฝ่ายและเจรจาเพื่อให้ได้

^๕Ronald Bruce ST John, *Libya from Colony to Revolution*, p. 287.

ข้อยุติเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองของประเทศ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกของประเทศที่มีแนวคิดแยกตัวเป็นอิสระหรือผลักดันการปกครองในแบบสหพันธรัฐ หากรัฐบาลไม่ให้ความสำคัญและความเป็นธรรมในด้านการบริหารประเทศต่อภูมิภาคดังกล่าวซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรและแหล่งผลิตน้ำมัน ที่สำคัญและนำรายได้ส่วนใหญ่เข้าประเทศ ความเป็นภูมิกาคนิยมและเผ่านิยมในลิเบียจึงเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐสภาแห่งชาติต้องคำนึงถึงในการจัดตั้งรัฐบาลและคณะรัฐมนตรี

ในขณะที่รัฐบาลรักษาการของลิเบียอยู่ในระหว่างการเจรจากับฝ่ายต่างๆ เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพของประเทศก่อนการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งขณะนี้ยังไม่สามารถกำหนดระยะเวลาที่แน่นอนว่าจะสามารถร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จเมื่อไร รวมทั้งการกำหนดเวลาสำหรับการจัดการเลือกตั้งทั่วไป โดยคาดว่าอาจภายใน ๑ - ๒ ปี

๓.๒.๓ ระบบพรรคการเมืองและระบบกฎหมายของลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชน

ภายหลังการปฏิวัติประชาชนได้มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรการเมืองเนื่องจากลิเบียยังไม่มีกฎหมายพรรคการเมือง โดยกลุ่มองค์กรการเมืองดังกล่าวได้ส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือรัฐสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญประกอบด้วยผู้แทนจำนวน ๒๐๐ คน ผู้สมัครอิสระจำนวน ๑๒๐ คน และผู้สมัครสังกัดกลุ่มองค์กรทางการเมืองจำนวน ๘๐ คน โดยกลุ่มองค์กรทางการเมือง National Forces Alliance (NFA) ได้รับที่นั่งมากที่สุดจำนวน ๓๙ ที่นั่ง รองลงมาคือกลุ่ม Justice and Construction Party (JCP) ซึ่งเป็นกลุ่มการเมืองที่อิงกับกลุ่ม Muslim Brotherhood ได้รับเลือกตั้งจำนวน ๑๗ ที่นั่ง และกลุ่ม National Front Party (NFP) ได้รับเสียงมากเป็นลำดับที่ ๓ คือจำนวน ๓ ที่นั่ง ส่วนที่นั่งที่เหลืออีก ๒๑ ที่นั่ง เป็นการแบ่งกันระหว่างกลุ่มองค์กรทางการเมือง ๑๘ กลุ่ม ๆ ละ ๑ - ๒ ที่นั่ง^๖

ผลการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่าสมาชิกส่วนใหญ่ของรัฐสภาแห่งชาติยังเป็นผู้สมัครอิสระมากกว่าสมาชิกที่สังกัดกลุ่มองค์กรทางการเมืองซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ประสบการณ์ทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตย และคงต้องใช้เวลาอีกนานพอสมควรกว่ากลุ่มองค์กรทางการเมืองจะสามารถพัฒนาองค์กรให้มีความมั่นคงภายใต้ระบบกฎหมายพรรคการเมืองของประเทศซึ่งขณะนี้ยังไม่ได้จัดทำขึ้นให้เป็นส่วนหนึ่งของเสาหลักในระบอบประชาธิปไตยในลิเบีย

การเลือกตั้งรัฐสภาแห่งชาติเป็นการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ของลิเบีย ได้ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างดี ไม่มีรายงานการทุจริต และการใช้ความรุนแรง แม้ว่าลิเบียไม่เคยมีประสบการณ์ในการเลือกตั้ง และสถาบันทางการเมืองและภาคประชาสังคมที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นหลังระบอบกัตดาฟียังไม่มีความเข้มแข็ง ผลการเลือกตั้งได้ยืนยันให้เห็นว่าประชาชนลิเบียมีเจตนาสนับสนุนทางการเมืองที่แน่วแน่ในการสร้างระบอบประชาธิปไตยและผลการเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ขณะที่กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงไม่ได้รับความนิยมในลิเบียเหมือนกับในประเทศเพื่อนบ้าน

ปัจจุบันรัฐบาลลิเบียยังต้องพยายามสร้างความปรองดองและความสมานฉันท์ระหว่างกลุ่มการเมืองภายในประเทศที่ยังมีความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน เพื่อให้ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และผลักดันกระบวนการ

^๖ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี, “เอกสารรายงานการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญในลิเบียเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕”, ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๕.

ประชาธิปไตยของประเทศให้เดินหน้าไปสู่การจัดทำร่างรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งทั่วไป โดยรัฐบาลต้องเน้นความสำคัญของงานด้านการเมือง ความมั่นคง และต่างประเทศ

ดังนั้น หากรัฐบาลยังไม่สามารถบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างความศึบหน้าให้กับกระบวนการประชาธิปไตยของประเทศที่ต้องล่าช้าออกไปมากเท่าไร อาจเป็นเงื่อนไขทางการเมืองให้ประชาชนและกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงหรือกลุ่มที่สนับสนุนแนวทางการปกครองประเทศแบบสหพันธรัฐและการแยกตัวเพื่อปกครองตนเองใช้เป็นเหตุผลเข้ามาสร้างความปั่นป่วนและความรุนแรง และเข้ามาแทรกแซงพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยในลิเบีย ซึ่งจะไม่เป็นผลดีต่อการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายการปฏิวัติประชาชน หรือ Arab Spring^๗

๓.๒.๔ การดำเนินความสัมพันธ์ของลิเบียกับต่างประเทศ

ภายหลังการปฏิวัติประชาชน ลิเบียได้เปิดประเทศเพื่อติดต่อและดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างเปิดกว้างมากกว่ายุคระบอบกัตดาฟีโดยเน้นการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศในแอฟริกา ยุโรป และโลกมุสลิม โดยที่ลิเบียเคยมีบทบาทสำคัญในการเป็นประธาน African Union ในปี ๒๕๕๒ และเป็นประธานกลุ่ม Arab League ในปี ๒๕๕๓ ลิเบียเคย มีความขัดแย้งกับยุโรปและอเมริกาซึ่งมองว่าลิเบียในระบอบกัตดาฟีสนับสนุนการก่อการร้ายระหว่างประเทศ ในส่วนของไทย หากประสงค์จะติดต่อสัมพันธ์กับลิเบีย จำเป็นต้องหาทางเข้าพบหารือกับ พันเอกกัตดาฟี ซึ่งตามประสบการณ์นัดพบได้ยากมาก

ในสมัยระบอบกัตดาฟี ลิเบียได้พยายามเสริมสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง อาทิ ตุรกี บราซิล เกาหลีใต้ และจีน เพื่อผลประโยชน์ด้านการค้า การลงทุน โดยเฉพาะในสาขาพลังงานและการก่อสร้างสาธารณูปโภค แต่ความร่วมมือได้หยุดชะงักในช่วงสงครามกลางเมือง

ปัจจุบันลิเบียซึ่งอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่าน จึงต้องการสร้างความร่วมมือและระดมความสนับสนุนจากต่างประเทศมาช่วยพัฒนาประเทศให้ทันสมัยในทุกมิติจึงปรารถนาที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างเปิดกว้าง รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือกับเอเชียซึ่งมีวัฒนธรรมความร่วมมือที่พร้อมจะหยิบยื่นให้ลิเบียมากกว่าประเทศตะวันตก โดยในระยะแรกของการเปลี่ยนผ่าน รัฐบาลของลิเบียได้ดำเนินนโยบายด้านการเมืองระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับทั้งประเทศที่พัฒนาแล้ว อาทิ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้ความสนับสนุนลิเบียทางการทหารผ่าน NATO และทางการเมืองระหว่างประเทศในช่วง การปฏิวัติประชาชนและสงครามกลางเมืองในลิเบีย รวมทั้งเสริมสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคแอฟริกาและตะวันออกกลาง อาทิ ตุรกี กาตาร์ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ โอมาน ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับลิเบียในช่วงปฏิวัติประชาชน รวมทั้งประเทศในเอเชีย อาทิ จีน เกาหลี และอาเซียน รวมทั้งไทยซึ่งลิเบียมองว่าเป็นต้นแบบการพัฒนาสำหรับลิเบียในระดับ middle- income country และรู้จักไทยดีขึ้นเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนไทยปีละประมาณ ๓ พันคน^๘

^๗ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี, “โทรเลขที่ TIP ๑๘๘/๒๕๕๕,” ๖ กันยายน ๒๕๕๕.

^๘ กองตะวันออกกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลสำหรับคณะผู้แทนไทยในโอกาสเยือนลิเบีย.” ๓-๗ มีนาคม ๒๕๕๕.

๓.๒.๕ ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาจากต่างประเทศกับการพัฒนาและบูรณะประเทศ ภายหลังการปฏิวัติประชาชนในลิเบีย

ลิเบียเพิ่งผ่านปรากฏการณ์ Arab Spring และสงครามกลางเมือง และมีความต้องการเร่งพัฒนาประเทศในเกือบทุกด้าน และประสงค์ที่จะได้รับความร่วมมือและความสนับสนุนจากต่างประเทศในการพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้า จึงเป็นโอกาสดีที่ไทยจะสามารถให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วน แต่ความช่วยเหลือควรเป็นลักษณะที่จัดทำขึ้นโดยเฉพาะและมีความเหมาะสมกับความต้องการของลิเบียโดยตรงมากกว่าเป็นเพียงกิจกรรมความช่วยเหลือเล็กๆน้อยๆ (piecemeal) เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของไทย ในสายตาของรัฐบาลและประชาชนลิเบียในวงกว้าง แม้ว่าลิเบียจะมีรายได้จากการขายน้ำมันจำนวนมาก แต่ยังคงต้องการความช่วยเหลือทางเทคนิคและวิชาการอีกมากสำหรับการพัฒนาประเทศ โดยหลายประเทศได้เริ่มให้ความช่วยเหลือลิเบียในรูปแบบโครงการซึ่งได้สร้างความประทับใจต่อรัฐบาลลิเบียอย่างมาก อาทิ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ตุรกี จอร์แดน เกาหลีใต้ จีน ปรุแลนด์ เป็นต้น

๓.๓ ข้อจำกัดทางการเมืองและสังคมหลังการปฏิวัติประชาชน

ในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ลิเบียยังต้องเผชิญกับความผันแปรของเหตุการณ์และเงื่อนไขภายในประเทศและส่งผลกระทบต่อการทำงานของ รัฐบาลแห่งชาติและรัฐบาลรักษาการในการผลักดันกระบวนการทางการเมืองให้ได้รับความสนับสนุนจากทุกฝ่ายในสังคม เนื่องจากหลังการปฏิวัติ รัฐบาลรักษาการของลิเบียมีภาระอย่างหนักในการ บริหารและเสริมสร้างความมั่นคงทุกด้านให้กับประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาประเทศตามกระบวนการประชาธิปไตย เนื่องจากพันเอกกัตดาฟีมิได้พัฒนากลไกทางการเมืองและสังคมภายในประเทศที่จะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามข้อเรียกร้องของสังคมได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและสังคม ลิเบียยังต้องเผชิญกับสิ่งท้าทายและปัญหาที่เป็นอุปสรรคหลายประการในเส้นทางสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่สามารถตอบสนองเจตนารมณ์ของการปฏิวัติประชาชน สิ่งท้าทายและอุปสรรคที่สำคัญในเรื่องนี้ คือ

๓.๓.๑ ความล่าช้าในการร่างรัฐธรรมนูญและการจัดการเลือกตั้งทั่วไป

ภายหลังที่มีการจัดตั้งสภาถ่ายโอนอำนาจแห่งชาติซึ่งได้ประกาศอิสรภาพของลิเบียจากระบอบการปกครองเดิมเมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๔ และเริ่มบริหารประเทศโดยให้คำมั่นต่อประชาชนว่าจะให้ความสำคัญสูงสุดต่อการเยียวยาประเทศ ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพทางการเมือง และจัดการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีหน้าที่แต่งตั้งรัฐบาลรักษาการเข้ามาบริหารประเทศ ต่อมาลิเบียได้ประสบผลสำเร็จในการจัดการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือรัฐสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์และเป็นประสพการณ์ประชาธิปไตยครั้งแรกภายหลังการปกครองของระบบเผด็จการอันยาวนาน โดยสภา ร่างรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการจัดตั้งรัฐบาลรักษาการบริหารประเทศเป็นเวลา ๑ ปี กำกับดูแลการร่างรัฐธรรมนูญภายใน ๖๐ วันและจัดเตรียมการเลือกตั้งภายในเวลา ๑ ปี โดยสภาถ่ายโอนอำนาจแห่งชาติได้มอบ

อำนาจให้รัฐสภาแห่งชาติเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๕^๔

ปัจจุบันกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญของลิเบียยังไม่เสร็จสิ้นตามกำหนดเวลาเพราะความขัดแย้งทางความคิด อาทิ ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ความคิดภูมิภาคนิยมและเผ่านิยม รูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐและการต่อรองผลประโยชน์ระหว่างฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมาย Political Isolation Law เพื่อแบ่งแยกบุคคลที่เคยดำรงตำแหน่งระดับสูงในระบอบกัดาฟีให้พ้นจากการดำรงตำแหน่งในภาครัฐ ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นยังส่งผลให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งระดับสูงที่เคยมีประวัติเกี่ยวข้องกับการทำงานกับระบอบ กัดาฟีต้องลาออกจากตำแหน่ง อาทิ การลาออกของนาย Mohamed Magarief ประธานรัฐสภาแห่งชาติ ซึ่งมีผลกระทบต่อการปรับตัวและความพร้อมในการขับเคลื่อนระบบการเมืองและการบริหารของประเทศ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐสภาแห่งชาติได้ให้การรับรองกฎหมาย Political Isolation Law แล้ว แต่ลิเบียยังต้องเผชิญกับการต่อสู้ทางอุดมการณ์ทางการเมืองและผลประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ในสังคม รวมทั้งกลุ่มกองกำลังติดอาวุธซึ่งใช้กำลังข่มขู่ทางการเมืองต่อรัฐบาล และใช้กำลังอาวุธก่อเหตุรบกวาดล้างความสงบสุขของสังคมเป็นระยะ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมืองและความพยายามในการผลักดันร่างรัฐธรรมนูญการจัดการเลือกตั้งทั่วไป และการจัดตั้งรัฐบาลถาวรเพื่อกำหนดแผนงานการบริหารและพัฒนาประเทศ ดังนั้น กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเมืองยังคงมีความล่าช้าเนื่องจากต้องเผชิญกับปัญหาความไม่ปลอดภัยและความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ

๓.๓.๒ ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยภายในประเทศ

ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในลิเบียเพิ่มสูงขึ้นทั้งก่อนและหลังการปฏิวัติประชาชน เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหายาเสพติด และอาชญากรรมที่มาจากแรงงานต่างชาตินี้ที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงดังกล่าว กอปรกับเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงยังไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใดๆ ก็ดี ปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นภายหลังการปฏิวัติประชาชน เนื่องจากกองกำลังติดอาวุธต่างๆ ที่เคยเข้าร่วมในการปฏิวัติยังไม่ยอมวางอาวุธ และมีอิทธิพลในท้องถิ่น บางกลุ่มตั้งตนอยู่นอกกฎหมาย รวมทั้งมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มศาสนา

ในระดับหนึ่ง กอปรกับกลุ่มอำนาจเก่ายังคงแฝงตัวอยู่ในองค์กรด้านความมั่นคงของรัฐ (Supreme Security Council – SSC) จนกระทั่งขณะนี้ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินกลายเป็นปัญหาที่มีความสำคัญยิ่งยวดสำหรับรัฐบาลลิเบีย เนื่องจากรัฐบาลยังไม่สามารถควบคุม กลุ่มผู้ถืออาวุธได้ทั่วประเทศ ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศและความเชื่อมั่นของต่างประเทศ รวมทั้งเป็นอุปสรรคสำคัญในเส้นทางการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลลิเบียได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับการแก้ไขปัญหาความมั่นคงปลอดภัยภายในประเทศ โดยลิเบียได้รับความร่วมมือจากต่างประเทศ อาทิ อังกฤษ อิตาลี เป็นต้น ในการฝึกอบรมบุคลากรด้านความมั่นคงของลิเบีย อย่างไรก็ตาม รัฐบาลได้ดำเนินความพยายามในการเจรจากับกลุ่มกองกำลังร่วมปฏิวัติที่ยังไม่วางอาวุธ โดยที่ผ่านมามีกลุ่มกำลังในหลายเขตพื้นที่เริ่มทยอยมอบอำนาจการดูแลพื้นที่ให้กับกองกำลังฝ่ายรัฐบาลเพิ่มขึ้นแล้ว

^๔ โทรเลขสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี ที่ TIP ๑๘๘/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๕๕, หน้า ๑.

๓.๓.๓ ระบบสังคมและวัฒนธรรมของลิเบีย

ลิเบียปกครองด้วยระบบสังคมนิยมแบบอาหรับมากกว่า ๔๐ ปี จึงยังมีความเข้มงวดบางประการเกี่ยวกับเรื่องประเพณีและภาษา ประชาชนทั่วไปยังคงยึดติดกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย การเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ จะเกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป การติดต่อระบบราชการยังคงต้องใช้ภาษาอารบิกหรือหนังสือภาษาอารบิกเท่านั้น ระบบงานราชการมีความล่าช้าซึ่งต้องอาศัยการติดตามความคืบหน้าอย่างใกล้ชิดและความสามารถในการเข้าถึงตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องมากกว่าการติดต่อประสานงานผ่านระบบงานปกติ นอกจากนี้ ลิเบียยังไม่มีระบบไปรษณีย์ปกติ ป้ายถนน สถานที่ อาคาร ร้านค้าต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นภาษาอาหรับ โดยยังไม่มีการนำภาษาอังกฤษมาใช้เป็นภาษาราชการควบคู่กับภาษาอารบิก จึงเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการติดต่อราชการและธุรกิจสำหรับชาวต่างชาติ

โดยที่ลิเบียมีลักษณะสังคมปิดมาเป็นระยะเวลายาวนาน ประชาชนส่วนใหญ่คุ้นเคยกับการติดต่อกันในวัฒนธรรมแบบอาหรับและศาสนาอิสลาม แม้ว่าสังคมเริ่มเปิดสู่วัฒนธรรมตะวันตกผ่านสื่อดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต รวมทั้งสินค้าจากต่างประเทศ แต่ยังคงไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกับวัฒนธรรมอื่นๆ จากต่างประเทศ สำหรับประเทศในเอเชีย ชาวลิเบียส่วนใหญ่อาจ รู้จักเกาหลี จีน แต่ยังไม่รู้จักประเทศในอาเซียน รวมทั้งไทยมากนัก แต่รู้จักไทยเฉพาะกลุ่มที่เคยเดินทางมาไทยหรือเคยติดต่อกับไทยมาก่อน อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากเริ่มมีนักท่องเที่ยวลิเบีย เดินทางมาไทยเพิ่มมากขึ้นจากเดิม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ท่ามกลางสถานการณ์ทางการเมืองและสังคมของลิเบียในปัจจุบันที่ยังไม่มีความสงบเรียบร้อยเป็นปกติ รัฐบาลลิเบียกำลังเผชิญกับกระแสความขัดแย้งและการต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มการเมือง ความคิดเห็นที่แตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมืองและการปกครองประเทศ ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างกลุ่มศาสนาอิสลามและกลุ่มแนวคิดเสรีนิยม และผลกระทบจากกลุ่มกองกำลังที่ยังไม่วางอาวุธหลังการปฏิวัติประชาชนและใช้กำลังเป็นเครื่องต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ส่งผลในการบ่อนทำลายความมั่นคงของประเทศและความปลอดภัยภายในประเทศ ขณะเดียวกันต้องดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคประชาชนประชาสังคมในการบูรณะและพัฒนาประเทศให้มีความก้าวหน้าและทันสมัยจึงทำให้ลิเบียให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือของลิเบียกับต่างประเทศ

ในปัจจุบันแม้ว่าลิเบียมีนโยบายเปิดกว้างในด้านการเมืองเศรษฐกิจ และสังคมพร้อมติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศมากขึ้น แต่ไทยและลิเบียยังมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันค่อนข้างน้อย เนื่องจากลิเบียอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง และรัฐบาลรักษาการอยู่ระหว่าง การดำเนินงานตามขั้นตอนของระบอบประชาธิปไตยเพื่อสร้างกลไกด้านบริหารและนิติบัญญัติของประเทศ กอปรกับลิเบียยังต้องเผชิญกับปัญหาความมั่นคงและปลอดภัยภายใน ในระยะยาว หากรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความคาดหวังของสาธารณชน อาจนำไปสู่ความไม่สงบทางสังคม

บทที่ ๔ การเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ในลิเบียกับโอกาสของไทยในมิติ เศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลในบทนี้เป็นการศึกษาสภาพการณ์ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนที่เกี่ยวข้องของลิเบียในช่วงระบอบกัตตาฟีกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงหลังการปฏิวัติประชาชนจนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ให้เห็นถึงโอกาสและประเด็นความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในมิติเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน

๔.๑ โครงสร้างและองค์ประกอบระบบการบริหารเศรษฐกิจของลิเบียในช่วงระบอบกัตตาฟี

ในช่วงการปกครองของระบอบกัตตาฟี รัฐบาลปฏิวัติยึดถือแนวทางการดำเนินนโยบายบริหารประเทศตามหนังสือ The Green Book ซึ่งเป็นแนวคิดของพันเอกกัตตาฟี ซึ่งกล่าวถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการให้อำนาจอยู่ที่ประชาชน รวมทั้งเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยการใช้ระบบสังคมนิยมในระหว่างช่วงกลางทศวรรษที่ ๑๙๗๐ โดยมีสภาปฏิวัติ Revolutionary Command Council ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจประเด็นการเมืองและเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดแนวนโยบายและการดำเนินงานเกี่ยวกับธุรกิจและอุตสาหกรรมน้ำมันของประเทศ แต่การตัดสินใจที่สำคัญอยู่ภายใต้อำนาจการควบคุมเบ็ดเสร็จของพันเอกกัตตาฟีและเครือญาติ

๔.๒ โครงสร้างและองค์ประกอบระบบการบริหารเศรษฐกิจของลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชน

ภายหลังการปฏิวัติประชาชนของลิเบียในปี ๒๕๕๔ โครงสร้างระบบเศรษฐกิจและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนของลิเบียได้เปลี่ยนแปลงไปจากระบอบกัตตาฟีในประเด็นสำคัญ ดังนี้

๔.๒.๑ เกิดการเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ซึ่งควบคุมโดยรัฐอย่างเบ็ดเสร็จภายใต้ระบอบกัตตาฟีไปสู่ระบบเศรษฐกิจที่ต้องผสมผสานระหว่างบทบาทของรัฐบาลกลางที่มีความแข่งขันในการฟื้นฟูประเทศควบคู่ไปกับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ภายหลังการเลือกตั้งสภาาร่างรัฐธรรมนูญซึ่งได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวบริหารประเทศที่มีนโยบายเปิดกว้างทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อนำไปสู่การจ้างงานเพิ่มขึ้นอีก ๘๖๐,๐๐๐ ตำแหน่งงาน หรือ ๑๕๐,๐๐๐ ตำแหน่งงานต่อปี เพื่อลดอัตราการว่างร้อยละ ๓๓

หากปราศจากการจ้างงานเพื่อดูชั้กลุ่มบุคคลที่ถืออาวุธซึ่งเคยเข้าร่วมกับการปฏิวัติอาจนำไปสู่ความไม่สงบและความปลอดภัยในสังคม นักลงทุนจากต่างชาติส่วนใหญ่มีความกังวลต่อความปลอดภัยและยังไม่กล้าเข้าไปลงทุนในลิเบีย การเติบโตทางเศรษฐกิจของลิเบียจึงขึ้นอยู่กับการลงทุนจากต่างประเทศ การฝึกอบรม ความมั่นคงปลอดภัย และการบังคับใช้กฎหมายของ

ประเทศซึ่งมีความเกี่ยวพันกัน^๑

๔.๒.๒ แนวโน้มทางเศรษฐกิจของลิเบียในปี ๒๕๕๕ พัฒนาอย่างก้าวกระโดดตามการประมาณการของกองทุนการเงินระหว่างประเทศมีอัตราการเติบโตร้อยละ ๑๒๑.๙^๒ หลังจากที่เกิดเศรษฐกิจได้หยุดชะงักไปในช่วงการปฏิวัติประชาชนและสงครามกลางเมืองในปี ๒๕๕๔ แต่ลักษณะเศรษฐกิจของลิเบียยังต้องพึ่งพิงรายได้จากการส่งออกน้ำมันร้อยละ ๙๕ เป็นสำคัญ ปริมาณการผลิตน้ำมันในปัจจุบันเพิ่มขึ้นใกล้เคียงกับระดับการผลิตก่อนการปฏิวัติประชาชน ขณะที่ภาคการผลิตที่มีใช้ภาคพลังงาน คาดว่าจะฟื้นตัวอย่างเต็มที่ในปี ๒๕๕๗^๓ และคาดว่าเศรษฐกิจลิเบียในช่วงปี ๒๕๕๖-๒๕๖๐ จะเติบโตเฉลี่ยร้อยละ ๙.๖ ต่อปี อัตราเงินเฟ้อร้อยละ ๔.๘ ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลร้อยละ ๒๒.๙ ของ GDP ส่วนใหญ่เป็นผลของการใช้จ่ายของรัฐบาลและการส่งออกน้ำมัน ในปลายปี ๒๕๕๔ ลิเบียมีเงินทุนสำรองของประเทศจำนวนประมาณ ๑๑๗ พันล้านดอลลาร์สหรัฐซึ่งแสดงให้เห็นถึงฐานะทางการเงินของประเทศที่มีความมั่นคง^๔

๔.๒.๓ ผู้นำประเทศและบุคคลสำคัญของลิเบียได้เดินทางเยือนต่างประเทศ รวมทั้งประเทศที่พัฒนาแล้วที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและหารือเกี่ยวกับอนาคตและการพัฒนาประเทศ อาทิ ในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖ นาย Ali Zeidan นายกรัฐมนตรีลิเบียซึ่งเข้าร่วมการประชุม US-Libya Business Association ระหว่างการเยือน กรุงวอชิงตัน ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ของลิเบียในการเปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อสร้างงานในลิเบีย รวมทั้งขยายและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคภายในลิเบียให้ทันสมัย และทำให้ระบบเศรษฐกิจลิเบียพัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการค้าและการลงทุนของโลก^๕ โดยลิเบียมีกิจกรรมการเยือนต่างประเทศและความร่วมมือด้านต่างๆ อาทิ ด้านการฝึกอบรมบุคลากรด้านความมั่นคง ความช่วยเหลือด้านการแพทย์และสาธารณสุข การลงทุนจากต่างประเทศและอื่นๆ โดยเฉพาะกับประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกาอย่างสม่ำเสมอในวาระต่างๆ ภายหลังจากการปฏิวัติประชาชน ได้แสดงให้เห็นทิศทางความสัมพันธ์ของลิเบียที่ใกล้ชิดกับประเทศในยุโรปตะวันตกและสหรัฐอเมริกาเพื่อขอรับความสนับสนุนและช่วยเหลือในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ

๔.๒.๔ ปัจจุบันลิเบียอยู่ในช่วงของการปรับเปลี่ยนและเสริมสร้างความมั่นคงให้กับระบบเศรษฐกิจของประเทศ และยังคงใช้เวลาในการวางแผนพัฒนาประเทศในระยะยาวเพื่อเปลี่ยนโครงสร้างระบบเศรษฐกิจที่ล่าช้าซึ่งตกทอดมาจากการบริหารที่ผิดพลาดในสมัยของระบอบกััดดาฟี เพื่อนำไปสู่การสร้างระบบเศรษฐกิจแบบเปิดที่มีฐานทางเศรษฐกิจหลากหลายสาขา โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านสาธารณสุข การศึกษา และความมั่นคง การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการเกษตร และการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์เหนือใต้ (North-South Hub) ระหว่างยุโรปและแอฟริกา เพื่อสร้างเสถียรภาพของเศรษฐกิจมหภาคของประเทศ ระบบธนาคาร กฎระเบียบทางธุรกิจ อาทิ กฎหมายคุ้มครองการลงทุน และการพัฒนาทรัพยากรบุคคล และการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภค

^๑ *Libya Herald*, Special Supplement Libya's Investment Needs 2013, p. 3.

^๒ Libya's Country Profile, กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา, มีนาคม ๒๕๕๖.

^๓ *Libya Herald*, Business Eye, 2, April 2013, p.37.

^๔ *Economist Intelligence Unit*, Country report June 2013, p. 20.

^๕ *Ibid.*, p.39.

ใหม่ทั้งประเทศ อาทิ ระบบรถไฟ ท่าอากาศยาน ระบบขนส่ง โรงพยาบาล โรงผลิตน้ำมัน โรงเรียน โรงแรม และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ในประเทศ^๖

๔.๒.๕ การให้ความสำคัญกับภาคเอกชนเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ในเรื่องนี้ นาย Mustafa Mohammed Abufunas รัฐมนตรีกระทรวงเศรษฐกิจได้กล่าวว่า รัฐบาลกำลังฟื้นฟูเศรษฐกิจลิเบีย และให้ความสำคัญกับภาคเอกชนในการสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐบาลจะสนับสนุนโครงการเศรษฐกิจมูลค่า ๑ พันล้านลิเบียดinars (๑ ดินาร์ เท่ากับ ๒๔ บาท) โดยเฉพาะ SMEs ซึ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจลิเบีย และส่งเสริมให้บริษัทขนาดใหญ่จากต่างประเทศ ที่มีเงินทุนและความรู้ความชำนาญเข้ามาลงทุนในลิเบีย

รัฐบาลลิเบียเน้นความสำคัญของภาคการลงทุนจากต่างประเทศที่ลิเบียต้องการ อาทิ ภาคการศึกษาระดับสูง ภาคการสร้างที่อยู่อาศัย ภาคการกีฬาและสันทนาการ ภาคสาธารณสุข ภาคความมั่นคงของประเทศ^๗ รวมทั้งภาคบริการการเงินเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญสำหรับการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งสาขาประกันภัยและ การพัฒนาพลังงานทางเลือก ได้แก่ พลังงานแสงอาทิตย์และลม และอุตสาหกรรมประมง ลิเบียมอง ว่ายุโรปเป็นตลาดที่สำคัญสำหรับรองรับสินค้าและบริการที่เกิดจากการลงทุนของต่างประเทศในลิเบียซึ่งจะทำให้ลิเบียอยู่ในฐานะที่ช่วยป้อนสินค้าและบริการให้กับยุโรปและเป็นประตูสู่แอฟริกา^๘

๔.๓ โอกาสความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในมิติเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจโดยรวมของลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชนจนถึงปัจจุบัน ลิเบียเป็นประเทศที่มีศักยภาพสำหรับการเสริมสร้างความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และลงทุนกับไทยในสาขาที่สำคัญ ดังนี้

๔.๓.๑ โอกาสความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมด้านพลังงานน้ำมัน

๑) ลิเบียเป็นแหล่งพลังงานน้ำมันสำรองที่ใหญ่ที่สุดในทวีปแอฟริกาในปริมาณ ๔๗.๑ พันล้านบาร์เรล แหล่งสำรองน้ำมันที่ใหญ่ที่สุดของประเทศในสัดส่วนร้อยละ ๘๐ คือ Sirte Basin รายได้ส่วนใหญ่ของลิเบียร้อยละ ๙๕ (ดูภาคผนวก ๓ และ ๔) ขึ้นอยู่กับการส่งออกน้ำมันดิบและก๊าซ เพื่อมาใช้ในการนำเข้าสินค้าอาหาร ตลอดจนพัฒนาสาธารณูปโภค รวมทั้งการจ่ายค่าจ้างและสวัสดิการสำหรับประชาชน ลิเบียส่งน้ำมันส่วนใหญ่ไปยังสหภาพยุโรป อาจกล่าวได้ว่าการฟื้นตัวของภาคการผลิตน้ำมันในลิเบียหลังการปฏิวัติประชาชนเป็นไปอย่างรวดเร็วกว่าที่คาดการณ์ไว้ เนื่องจากแหล่งผลิตน้ำมันต่าง ๆ ได้เริ่มกลับมาผลิตน้ำมันตามปกติ ปัจจุบันสามารถผลิตน้ำมันดิบได้เฉลี่ยวันละ ๑.๕ - ๑.๖ ล้านบาร์เรลใกล้เคียงกับระดับการผลิตช่วงก่อนการปฏิวัติ รัฐบาลวางแผนสำหรับการเติบโตของอุตสาหกรรมและการลงทุน โดยคาดว่าระดับการผลิตน้ำมันจะสูงขึ้นเป็นวันละ ๑.๗๗ ล้านบาร์เรลในปี ๒๕๕๙ และเพิ่มเป็นวันละ ๑.๘๕ ในปี ๒๕๖๔^๙

รัฐบาลลิเบียวางแผนการลงทุน ๑๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และ ๒๐ พันล้าน

^๖ Libya Herald, Special Supplement Libya's Investment Needs 2013, pp. 2-3.

^๗ Organization for Development of Administrative Centers, Completed Projects, Tripoli, Libya.

^๘ Ibid., p.20.

^๙ The Oxford Analytica, Libya, (1 January – 30 June 2013), p. 6.

ดอลลาร์สำหรับการสำรวจจนถึงทศวรรษหน้า ภายใต้การกำกับดูแลกิจการน้ำมันโดยองค์กรของรัฐคือ National Oil Operation (NOC)^{๑๐} ซึ่งทำหน้าที่ในการกำหนดระดับราคาน้ำมัน และมีบริษัทลูก ได้แก่ Arabian Gulf Oil Company (Agoco) และบริษัท Sirte Oil Company (SOC) รวมทั้งบริษัทร่วมทุนจากต่างประเทศหลายบริษัท โดยบริษัท Indonesia's Medco อาจได้รับอนุญาตให้ดำเนินการผลิตน้ำมันที่ค้นพบในพื้นที่ Area ๔๗ ในเขต Ghadames Basin ในปี ๒๕๕๔ ตามข้อมูลของ NOC ลิเบียส่งออกน้ำมันมูลค่า ๕๔.๙ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ^{๑๑}

บริษัท ENI ของอิตาลีเป็นผู้ผลิตต่างชาติที่ใหญ่ที่สุดในลิเบียในอัตรากำลังผลิตวันละ ๒๘๕,๐๐๐ บาร์เรลต่อวันในสิ้นปี ๒๕๕๖ บริษัท Repsol ของสเปน บริษัท OMV ของออสเตรีย บริษัท Total ของฝรั่งเศส ได้ประกาศการขุดเจาะน้ำมันในทะเลทรายภาคตะวันออกของประเทศในต้นปี ๒๐๑๓ โดยการผลิตน้ำมันส่วนใหญ่ของลิเบียอยู่ในพื้นที่ภายในเป็นส่วนใหญ่ บริษัท BP ของอังกฤษได้เข้ามาสำรวจน้ำมันในลิเบียโดยลงทุน ๒ พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี ๒๕๕๖^{๑๒}

๒) ปัจจุบัน อุตสาหกรรมน้ำมันลิเบียยังต้องพึ่งความพร้อมของบริการด้านเครื่องมือและการบำรุงรักษาเพื่อสนับสนุนการสร้างความเติบโตในการผลิตน้ำมันได้อย่างต่อเนื่องแต่บางบริษัทยังไม่กลับมาดำเนินการจนกว่ารัฐบาลจะชำระเงินโครงการที่ค้างค้ำก่อนการปฏิวัติประชาชนและดูแลด้านความปลอดภัยของพื้นที่

นอกจากนั้น ลิเบียมีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองจำนวน ๑.๔๙๕ ล้านล้านลูกบาศก์เมตร ส่งออกก๊าซธรรมชาติปริมาณ ๙.๙๗ พันล้านลูกบาศก์เมตร และส่งออกน้ำมันส่วนใหญ่ไปยังยุโรป ลิเบียจัดว่าเป็นประเทศที่มีค่าใช้จ่ายในการผลิตน้ำมันต่ำเนื่องจากแหล่งขุดเจาะน้ำมันตั้งอยู่ใกล้กับโรงกลั่นและตลาดในยุโรป และยังมีแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่ยังไม่ได้สำรวจอีกจำนวนมาก^{๑๓} ทั้งโครงการด้านน้ำมันและก๊าซในลิเบียเป็นที่สนใจของนักลงทุนเนื่องจากมีอัตราผลตอบแทนที่สูง (rate of return) โดยลิเบียยังต้องการการลงทุนจากต่างประเทศซึ่งนำเงินทุนเข้ามาในอุตสาหกรรมด้านนี้^{๑๔} อย่างไรก็ตาม การผลิตน้ำมันของลิเบียจะมีแนวโน้มเริ่มลดลงระหว่างปี ๒๕๗๓-๒๕๗๘^{๑๕}

๓) ประเด็นที่สำคัญคือ ลิเบียจะสามารถรักษาระดับการผลิตให้สูงขึ้นอย่างยั่งยืนมากพอที่จะดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศได้หรือไม่ ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเติบโตของอุตสาหกรรมน้ำมันในลิเบีย ได้แก่ ปัจจัยด้านความปลอดภัยซึ่งในขณะนี้แม้ว่ารัฐบาลได้จัดกองกำลังทหารของประเทศแล้ว แต่ยังไม่มีความเข้มแข็งอย่างเต็มที่ บริษัทน้ำมันขนาดใหญ่ได้วางมาตรการรักษาความปลอดภัยเฉพาะขององค์กรไว้เองด้วย นอกจากนี้ ควรพิจารณาปัจจัยด้านความมั่นคงของรัฐบาล สภาพการผลิตโดยรวม และความไม่แน่นอนกฎหมายที่เกี่ยวข้องและภาษีด้านน้ำมัน รวมทั้ง

^{๑๐} The Oxford Analytica, Libya, (1 January – 30 June 2013), p.7

^{๑๑} Libyan Herald, Special Supplement : Libya's Investment needs, November 2012, p 4.

^{๑๒} Ibid., pp. 7-8.

^{๑๓} กองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลสำหรับคณะผู้แทนไทยในโอกาสเยือนลิเบีย.” ๓-๗ มีนาคม ๒๕๕๕.

^{๑๔} Ibid., p. 22.

^{๑๕} Ibid., p. 23.

เงื่อนไขสัญญา ซึ่งอาจมีผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุนใหม่ในอุตสาหกรรมน้ำมันในลิเบีย นอกจากนั้น ลิเบียยังต้องพิจารณาออกกฎหมายการลงทุนที่เปิดเสรีสำหรับการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น และสามารถประกันว่า NOC สามารถชำระเงินให้ตรงเวลาแก่บริษัทที่เข้าร่วมในโครงการอุตสาหกรรมน้ำมัน

ขณะที่ลิเบียต้องการได้รับความสนับสนุนจากต่างประเทศด้านเงินทุนและความรู้ความชำนาญเข้ามาร่วมทุนในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซ ไทยและลิเบียจึงน่าจะสามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันในความร่วมมือด้านนี้เนื่องจากลิเบียเป็นแหล่งพลังงานด้านน้ำมันและก๊าซ ขณะที่ไทยมีนโยบายในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านพลังงานกับต่างประเทศตามยุทธศาสตร์ด้านพลังงานของชาติ กอปรกับภาคเอกชนไทยมีศักยภาพในด้านการผลิตและสำรวจปิโตรเลียม อาทิ บริษัท ปตท. สผ. ซึ่งเคยเข้าร่วมประกวดราคาเพื่อขอรับสัมปทานแปลงสำรวจและผลิตน้ำมันในลิเบียระหว่างปี ๒๕๔๗-๒๕๕๐ จำนวน ๔ ครั้ง แต่ยังไม่ได้รับการคัดเลือกจากฝ่ายลิเบีย

อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในด้านโอกาสความร่วมมือของไทยกับลิเบียในด้านอุตสาหกรรมน้ำมัน อาทิ ปัจจุบันระดับการผลิตน้ำมันของบริษัทต่างๆ ในลิเบียยังคงเคลื่อนไหวขึ้นลงไม่แน่นอนเนื่องจากการประท้วงของแรงงานหรือการลดกำลังการผลิตเนื่องจากสถานการณ์ความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมือง การเข้าร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมน้ำมันของลิเบียแม้ว่ามีช่องทางแต่ต้องคำนึงถึงวิธีการลงทุน รวมทั้งพิจารณาสถานการณ์แวดล้อมในพื้นที่ที่เหมาะสม นอกจากนั้น บริษัทของไทยที่สนใจที่จะเข้าร่วมประมูลอีกในอนาคตควรประเมินปัจจัยความเสี่ยงด้านการเมือง ความปลอดภัย ระบบกฎหมาย ลักษณะของสัญญาการตัดสินใจของบริษัทไทยในสภาพการณ์ดังกล่าวจึงควรพิจารณาใช้ยุทธศาสตร์เหาฉลาม หรือ joint venture ไปก่อนเนื่องจากไทยยังไม่มี ความคุ้นเคยกับสภาพพื้นที่และวิธีการดำเนินงานภายในลิเบีย

๔.๓.๒ โอกาสความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมก่อสร้าง

๑) ลิเบียอยู่ภายใต้การปกครองของระบอบกัตดาฟีมาเป็นเวลา ๔๒ ปี ซึ่งประสบกับความผิดพลาดและล้มเหลวในด้านการปกครองและการพัฒนาประเทศ ทำให้สภาพบ้านเมืองของลิเบียที่ระบอบกัตดาฟีทิ้งไว้มีความเสื่อมโทรม รัฐบาลลิเบียในช่วงเปลี่ยนผ่านมีนโยบายและจัดทำโครงการก่อสร้างที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภคจำนวนมากในการพัฒนาบ้านเมืองให้ทันสมัย แม้ว่าลิเบียอยู่ในฐานะที่มีเงินทุนสนับสนุนต่อโครงการพัฒนาดังกล่าว แต่ยังคงต้องการการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อสนับสนุนด้านเงินทุนของโครงการก่อสร้าง ได้รับความรู้ชำนาญและ การถ่ายทอดเทคโนโลยีและการฝึกอบรมจากต่างประเทศ

เพื่อสร้างแรงจูงใจสำหรับนักลงทุนต่างชาติในด้านนี้ ลิเบียยังจำเป็นต้องสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการโครงการก่อสร้าง นักลงทุนต่างชาติจำเป็นต้องตรวจสอบประเมินโครงการต่างๆ ของลิเบียในด้านการเงินโดยละเอียดตั้งแต่ระยะเริ่มแรก รวมทั้งการตรวจสอบโครงการก่อสร้างว่าสามารถดำเนินไปได้โดยคุ้มทุนหรือเปล่า โดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ภาครัฐในช่วงเปลี่ยนผ่านได้ให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อโครงการ ซึ่งหากสามารถกระทำได้ดีก็จะเป็นแรงจูงใจให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนในภาคการก่อสร้างของลิเบียเพิ่มขึ้น

๒) นาย Mahmoud Ajaj ประธาน Libyan Housing Committee ได้กล่าวว่า ลิเบียมีความต้องการที่พักอาศัยอีกจำนวน ๙๐๐,๐๐๐ หน่วย โครงการก่อสร้างที่พักอาศัยเริ่มเติบโต

ในช่วงปี ๒๕๕๓ แต่การก่อสร้างไม่มีคุณภาพและได้หยุดชะงักในช่วงสงครามกลางเมือง บริษัทต่างชาติหลายบริษัทได้แสดงท่าทีว่าจะยังไม่กลับมาดำเนินการก่อสร้างโครงการที่ค้างค้างเนื่องจากไม่ได้รับเงินชดเชยค่าเสียหายในโครงการก่อสร้างในระหว่างสงครามกลางเมือง แต่องค์กร Housing and Infrastructure Board of Libya (HIB) ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐได้ยืนยันว่ายินดีต้อนรับบริษัทต่างชาติที่ไม่เรียกร้องค่าชดเชยดังกล่าวให้กลับเข้ามาดำเนินการในليبียต่อไป โดยล่าสุดบริษัทของจีนได้เข้ามาลงนามสัญญาก่อสร้างที่พักอาศัยกับเมืองเบนกาซีของليبียต่อไปแล้ว นอกจากนี้ ยังมีบริษัทต่างชาติอื่นๆ อาทิ ตุรกีซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับليبียได้เข้ามาลงทุนในภาคการก่อสร้างรวมทั้งยังมีบริษัทรับเหมาก่อสร้างขนาดใหญ่จากประเทศตะวันตก รัสเซีย และเอเชียรวมจำนวน ๑๙ บริษัท และบริษัทของเกาหลีใต้จำนวน ๑๙ บริษัทเข้าดำเนินโครงการจำนวน ๒๕ โครงการด้านที่พักอาศัยน้ำและพลังงานในมูลค่า ๑๐.๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ^{๑๖}

ภายหลังการปฏิวัติประชาชน ลิเบียมีความต้องการที่พักอาศัยเพิ่มขึ้นมาก และมูลค่าอสังหาริมทรัพย์ในปัจจุบันได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์กร HIB มีโครงการที่พักอาศัยจำนวนมากมีมูลค่า ๑๕-๕๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และจะเพิ่มขึ้นเป็น ๒๐๐ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ในอีกหนึ่งหรือสองทศวรรษ ความต้องการด้านการก่อสร้างของليبียในแต่ละปีเกินกว่างบประมาณทั้งหมดของประเทศซึ่งในปีนี้มีมูลค่า ๕๓ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยโครงการก่อสร้างส่วนใหญ่ที่ ค้างค้างในليبียก่อนสงครามกลางเมืองได้เริ่มต้นก่อสร้างอีกครั้งในปี นี้ การดำเนินโครงการก่อสร้าง ในليبียมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยและเสถียรภาพของليبีย เนื่องจากหากรัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาที่พักอาศัยจะช่วยลดแรงกดดันทางการเมืองจากความต้องการที่พักอาศัยของประชาชน และช่วยสร้างงานให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่ยังถืออาวุธที่ได้จากการเข้าร่วมในการปฏิวัติประชาชนได้มีงานทำมากขึ้นและยุติการสร้างปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยภายใน^{๑๗} ในปีนี้ รัฐบาลได้จัดสรรเงินงบประมาณสำหรับโครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคและการฟื้นฟูประเทศจำนวน ๑๖ พันล้านดอลลาร์สหรัฐ^{๑๘}

๓) เกี่ยวกับเรื่องนี้ ไทยมีบริษัทก่อสร้างขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพในการลงทุนในต่างประเทศ และเคยแสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมในโครงการก่อสร้างของليبียตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติประชาชน อาทิ บริษัท Italian-Thai หรือบริษัทอื่นที่มีความสนใจ ควรติดตามเพื่อเข้าร่วมประมูลโครงการหรือเข้าร่วมในฐานะ sub-contractor กับประเทศต่างชาติอื่นๆ ในليبียที่มีความรู้ชำนาญในโครงการก่อสร้างในليبีย อาทิ บริษัทจีน เกาหลี ตุรกี เป็นต้น โดยเฉพาะในโครงการภาคการก่อสร้างที่อยู่อาศัย การกีฬาและสันทนาการ สาธารณสุขและโรงพยาบาล อาคารระบบความมั่นคงของประเทศ รวมทั้งโครงการอาคารที่ประชุมและอาคารแสดงสินค้าและนิทรรศการ เป็นต้น

การผลักดันความร่วมมือในด้านนี้จะสามารถตอบสนองยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศของไทยในด้านการเพิ่มความสามารถของไทยในการแข่งขันกับต่างประเทศ โดยอาจเริ่มต้นด้วยการพิจารณาหาผู้ร่วมทุนซึ่งเป็นบริษัทต่างชาติที่มีประสบการณ์ในโครงการก่อสร้างในليبีย การเข้าร่วมโครงการก่อสร้างของليبียยังมีส่วนช่วยส่งเสริมให้แรงงานไทยที่มีความชำนาญ

^{๑๖} The Oxford Analytica, Libya, (1 January – 30 June 2013), p. 15.

^{๑๗} Libyan Herald, Special Supplement : Libya's Investment needs, November 2012, p 24.

^{๑๘} The Oxford Analytica, Libya, (1 January – 30 June 2013), p. 15.

สามารถกลับเข้าไปทำงานในลิเบียเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ไทยและลิเบียจึงน่าจะมีโอกาสในการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้นในสาขาอุตสาหกรรมก่อสร้าง

อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาถึงข้อจำกัดในความร่วมมือด้านนี้ โดยเฉพาะความโปร่งใสของโครงการ เงื่อนไขด้านการชำระเงินที่ตรงเวลาและสัญญา และความน่าเชื่อถือของบริษัทที่ร่วมทุนในลิเบีย เนื่องจากหลายบริษัทที่ดำเนินโครงการในลิเบียต้องใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าจะได้รับอนุมัติเงินตอบแทนค่าโครงการ โดยควรพิจารณาร่วมทุนกับบริษัทต่างชาติมากกว่าบริษัทของคนลิเบีย ซึ่งหลายบริษัทไม่มีความน่าเชื่อถือด้านการเงิน

๔.๓.๓ โอกาสความร่วมมือด้านแรงงาน

โครงการก่อสร้างในลิเบียได้เริ่มเกิดขึ้นอย่างมากตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติประชาชนและสงครามกลางเมืองในลิเบีย คนงานไทยทำงานอยู่ในลิเบียประมาณ ๑๐,๐๐๐ คน ส่วนใหญ่เป็นคนงานประเภทช่างฝีมือและกึ่งฝีมือทำงานในโครงการแม่น้ำเทียม (Great Man-made River, GMR) หลังจากเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองในลิเบีย คนงานไทยได้อพยพออกจากลิเบียกลับไทยเกือบทั้งหมด ปัจจุบันมีคนงานไทยเริ่มเดินทางกลับเข้าไปทำงานในลิเบียเพิ่มขึ้นบ้าง ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่เคยเข้ามาทำงานในลิเบียมาก่อน โดยมีจำนวนทั้งสิ้นประมาณ ๑,๐๐๐ กว่าคน และบริษัทนายจ้างในลิเบียมีแนวโน้มต้องการนำแรงงานไทยกลับไปทำงานในลิเบียเพิ่มขึ้น^{๑๙}

๑) นโยบายการจ้างแรงงานต่างชาติของลิเบีย

ตั้งแต่สงครามกลางเมืองได้จบลงเมื่อประมาณปลายปี ๒๕๕๔ ลิเบียมีความต้องการปรับปรุงและพัฒนาประเทศในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค ที่พักอาศัย รวมทั้งยังมีโครงการขนาดใหญ่อีกมากที่ยังดำเนินการไม่แล้วเสร็จในช่วงก่อนเกิดการปฏิวัติ อาทิ โครงการแม่น้ำเทียม โครงการก่อสร้างสนามบินแห่งใหม่ โครงการก่อสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้า เป็นต้น กอปรกับประชากรที่อยู่ในวัยทำงานมีไม่เพียงพอและไม่นิยมทำงานในลักษณะที่ต้องใช้กำลังแรงงาน และส่งเสริมการนำเข้าแรงงานต่างชาติเพื่อทดแทนการขาดแคลนแรงงาน โดยจะเน้นในเรื่องความสมดุลในการจ้างแรงงานแต่ละประเทศ ไม่ใช่แรงงานประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป นอกจากนี้ ยังมีนโยบายกวดขัน จับกุมแรงงานที่เข้ามาในลักษณะนักท่องเที่ยว หรือลักลอบเข้ามาทำงานในลักษณะอื่น และอยู่ทำงานอย่างผิดกฎหมาย ทั้งนี้ เนื่องจากเหตุผลด้านความมั่นคง กระทรวงแรงงานลิเบียจึงได้เข้มงวดในการอนุญาตให้นำเข้าแรงงานต่างชาติของบริษัทต่างๆ โดยจะอนุญาตให้นำเข้าเฉพาะโครงการที่ได้รับการอนุมัติแล้วเท่านั้น^{๒๐}

๒) สถานการณ์การจ้างแรงงานต่างชาติ

เหตุการณ์การปฏิวัติของประชาชนเพื่อโค่นล้มพันเอกกัตตาฟี ทำให้เกิดภาวะสูญญากาศทางอำนาจและความมั่นคงในลิเบีย แม้เวลาได้ผ่านมาแล้วกว่า ๒ ปี แต่รัฐบาลรักษาการของลิเบียยังคงไม่สามารถบริหารประเทศเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคงและความปลอดภัยเพียงพอเพื่อดึงดูดให้ผู้ประกอบจากต่างประเทศด้านอุตสาหกรรมก่อสร้างเข้ามา

^{๑๙} กองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลสำหรับคณะผู้แทนไทยในโอกาสเยือนลิเบีย.” ๓-๗ มีนาคม ๒๕๕๕.

^{๒๐} ฝ่ายแรงงาน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตรีโปลี, “เอกสารสถานการณ์ด้านแรงงานในลิเบีย,” เมษายน ๒๕๕๖.

ดำเนินการลงทุนด้านการก่อสร้างได้อย่างเต็มที่เนื่องจากยังคงมีเหตุการณ์ความรุนแรง อาทิ การปล้นจี้ การชุมนุมประท้วง การปะทะกันระหว่างกองกำลังต่างๆ เป็นต้น

แม้รัฐบาลลิเบียมีนโยบายส่งเสริมการนำเข้าแรงงานต่างชาติเพื่อทดแทนการขาดแคลนแรงงานในประเทศ แต่ยังคงอยู่ในช่วงการทบทวนการต่อสัญญาโครงการที่ได้ทำไว้กับรัฐบาลสมัยกัดาฟี รวมทั้งบริษัทรับเหมาส่วนใหญ่ต้องการให้รัฐบาลลิเบียชดใช้ค่าเสียหายในช่วงสงครามและจ่ายเงินงวดที่ติดค้างก่อนจะกลับเข้ามาดำเนินการ ซึ่งการเจรจาต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก และอาจยืดเยื้อไม่บรรลุผลสำเร็จ ทำให้โครงการส่วนใหญ่ยังคงหยุดชะงัก ยกเว้นบางโครงการที่การเจรจาได้ข้อยุติแล้ว ซึ่งยังคงมีสัดส่วนไม่มาก

นอกจากนั้น รัฐบาลลิเบียยังมีปัญหาความล่าช้าในการจัดทำกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นหลักประกันให้กับบริษัทต่างชาติที่จะเข้ามาดำเนินการโครงการ เพราะประสบปัญหาไม่สามารถควบคุมสถานการณ์และความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

จากเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าปัญหาด้านความปลอดภัยและการเมืองภายในประเทศ รวมทั้งปัญหาความล่าช้าในการเจรจาชดใช้ค่าเสียหายกับบริษัทผู้รับเหมาโครงการ เป็นปัจจัยหลักที่ผู้ประกอบการจะต้องนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อการนำเข้าแรงงานต่างชาติของประเทศลิเบีย โดยคาดว่าในปี ๒๕๕๖ จะเริ่มมีความต้องการแรงงานต่างชาติเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลลิเบียในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ดังกล่าว

๓) โอกาสและแนวโน้มการจ้างแรงงานไทย

นับตั้งแต่มีการจัดตั้งรัฐบาลรักษาการของลิเบีย แนวโน้มตลาดแรงงานไทยในลิเบียมีทิศทางที่ดีขึ้นตามลำดับหลังเสร็จสิ้นสงครามกลางเมืองในลิเบีย เนื่องจากรัฐบาลลิเบียได้อนุมัติให้บริษัทต่างชาติและบริษัทท้องถิ่น เริ่มการดำเนินโครงการต่างๆ บ้างแล้ว โดยเริ่มมีนายจ้างมาติดต่อขอให้รับรองเอกสารเพื่อขออนุญาตนำเข้าแรงงานไทยทั้งที่เป็นแรงงานเดิมที่เคยเข้ามาทำงานแล้วและแรงงานใหม่ ซึ่งนับตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๕๖ นายจ้างบริษัทก่อสร้างได้มาติดต่อขอรับรองเอกสารเพื่อขออนุญาตนำเข้าแรงงานไทยเพิ่มขึ้นอีกจำนวน ๑,๒๙๘ คน ส่วนใหญ่มีความต้องการจ้างงานในตำแหน่งช่าง อาทิ ช่างปูน ช่างเชื่อม ช่างผูกเหล็ก โฟร์แมน ช่างไฟฟ้า ช่างก่ออิฐ ช่างไม้ ช่างสำรวจ ขับรถเครน ขับรถบรรทุก พ่อครัว ฯลฯ โดยสถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงตรีโปลีได้กำหนดเงื่อนไขสำหรับบริษัทที่จะนำเข้าแรงงานไทย คือ (๑) ความปลอดภัยของแรงงาน (๒) สวัสดิการ อาหาร ที่พัก และการรักษาพยาบาล (๓) ได้รับเงินค่าจ้าง/ค่าตอบแทนที่เหมาะสม ตรงตามกำหนดเวลา และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ตามกฎหมาย

ทั้งนี้ คาดว่าหากรัฐบาลลิเบียสามารถบรรลุข้อตกลงเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายในช่วงสงครามกับบริษัทผู้รับเหมารายใหญ่ อาทิ ประเทศเกาหลี และประเทศในแถบยุโรป จะทำให้มีความต้องการแรงงานต่างชาติจำนวนมาก ทั้งแรงงานที่มีทักษะฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือ โดยมีโครงการขนาดใหญ่ที่อยู่ระหว่างการก่อสร้าง อาทิ โครงการก่อสร้างแม่น้ำเทียม โครงการก่อสร้างสนามบิน (ที่เมือง Tripoli, Benghazi, Misurata) โครงการก่อสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้า เป็นต้น ซึ่งจะเป็นโอกาสของแรงงานไทยที่จะเข้ามาทำงานกับนายจ้างดังกล่าวข้างต้น โดยนายจ้างส่วนใหญ่นิยมใช้แรงงานไทยเนื่องจากมีความขยัน ไม่ค่อยสร้างปัญหา และไม่ยุ่งเกี่ยวกับความเป็นไปทางการเมือง โดยบริษัท

ที่มาติดต่อขอรับรองเอกสารนำเข้าแรงงานไทยประสงค์จะขอนำเข้าแรงงานชุดเดิมที่เคยทำงานก่อนช่วงสงครามในสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก

๔) ปัญหาและอุปสรรคของแรงงานไทยในประเทศลิเบีย

ลิเบียยังมีระบบภายในหลายอย่างที่ไม่ได้มาตรฐานสากล และมีความล่าช้าทั้งด้านการบริหารจัดการเนื่องจากถูกปกครองโดยเผด็จการมาเป็นเวลา ๔๒ ปี ซึ่งเป็นปัญหาอุปสรรคต่อแรงงานไทย ดังนี้

(๑) การโอนเงินกลับประเทศมีความยากลำบาก (กรณีเป็นบริษัทลิเบีย) เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องระบบธนาคารของลิเบียยังไม่มีบริการโอนเงินสำหรับแรงงานต่างชาติ แรงงานส่วนใหญ่ต้องใช้วิธีโอนผ่านผู้ให้บริการ อาทิ บริษัท Western Union ซึ่งมีค่าธรรมเนียมการส่งในอัตราค่อนข้างสูงและมีการจำกัดวงเงินที่จะส่ง รวมทั้งมีสาขาน้อย ไม่ครอบคลุม ยกเว้นนายจ้างบริษัทต่างชาติจะใช้วิธีโอนเงินจากสำนักงานใหญ่ในประเทศนั้น ๆ ส่งเข้าบัญชีแรงงานโดยตรง

(๒) การจ่ายเงินเดือนล่าช้า โดยเฉพาะบริษัทของลิเบีย เนื่องจากส่วนใหญ่จะไม่มีเงินทุนหมุนเวียนเป็นค่าจ้างแรงงาน จะต้องรอการอนุมัติเงินงวดจากรัฐบาลลิเบีย บางบริษัทอาจติดค้างค่าจ้าง ตั้งแต่ ๑ - ๖ เดือน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้บริษัทจัดหางานและแรงงานไทยทราบว่าการทำงานในลิเบียควรเลือกไปทำงานกับบริษัทต่างชาติที่มีความมั่นคงทางการเงินและให้สวัสดิการที่ดีเท่านั้น ควรละเว้นไปทำงานกับบริษัทชาวลิเบียในขั้นนี้

(๓) การสื่อสารเป็นปัญหาสำคัญของแรงงานไทยในลิเบีย เพราะแรงงานไทยส่วนใหญ่ไม่สนทนาทั้งภาษาอังกฤษและอารบิก เนื่องจากการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ ในลิเบียทั้งภาครัฐและเอกชนจะใช้ภาษาอารบิกอย่างเดียว รวมทั้งชื่อสถานที่ หน่วยงาน/ห้างร้าน ถนน ฯลฯ เป็นภาษาอารบิก ดังนั้น ควรกำหนดให้บริษัทจัดหางานที่จัดส่งแรงงานไทยมาทำงานในลิเบียมีตำแหน่งล่ามด้วย หรือ มอบหมายให้มีหัวหน้าคนงานไทยที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษได้ในระดับหนึ่งเป็นตัวแทน

(๔) ความไม่เข้าใจในกฎระเบียบ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและประเพณีของลิเบียเป็นเหตุให้แรงงานไทยมีการกระทำความผิด โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเจตนา อาทิ การพนัน ดื่มสุราของมีนเมาและจำหน่าย เมื่อถูกจับได้จะถูกส่งกลับหรือถูกจำคุก

(๕) การลักลอบเดินทางเข้ามาทำงานโดยไม่ผ่านการพิจารณาอนุญาตจากกระทรวงแรงงานไทย เมื่อประสบปัญหา การช่วยเหลือจะกระทำได้ยากลำบากเพราะแรงงานที่ใช้วิธีเดินทางดังกล่าวจะไม่ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนหางานไปทำงานในต่างประเทศ

ในช่วงก่อนการปฏิวัติประชาชน ฝ่ายลิเบียได้เสนอร่างบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านแรงงาน (Draft Memorandum of Understanding on Cooperation in the Field of Manpower) โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านแรงงาน วิธีการจัดส่งแรงงาน มาตรการคุ้มครองแรงงาน รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมด้านแรงงาน ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของฝ่ายลิเบีย ซึ่งฝ่ายไทยอาจยกขึ้นหรือเพื่อสร้างกลไกที่เกื้อกูลต่อการช่วยเหลือสนับสนุนความร่วมมือด้านแรงงานระหว่างไทยกับลิเบียซึ่งสามารถพึ่งพาอาศัยกันได้อย่างดี และสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการเจรจาต่อรองเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือระหว่างกันในด้านอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น

๔.๓.๔ โอกาสความร่วมมือด้านเศรษฐกิจการค้า

ไทยและลิเบียสามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันในด้านเศรษฐกิจการค้า เนื่องจากลิเบียมีความต้องการนำเข้าสินค้าอุปโภคบริโภคจำนวนมากในแต่ละปี สินค้าจำนวนไม่น้อยได้รับการนำเข้าจากประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหารซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง กอปรกับภาคเอกชนลิเบียกำลังเติบโตอย่างรวดเร็วและต้องการนำเข้าสินค้าจำนวนมากจากต่างประเทศ ขณะที่ไทยเป็นประเทศผู้ผลิตสินค้าส่งออกที่มีคุณภาพและมีระดับราคาไม่สูงจนเกินไป โดยเฉพาะเป็นผู้ผลิตสินค้าอาหาร รวมทั้งสินค้าฮาลาล ซึ่งสามารถส่งออกไปยังลิเบียได้อีกมาก ขณะที่ไทยมีความต้องการนำเข้าสินค้าบางประเภทจากลิเบียเช่นกัน ปัจจุบันลิเบียเป็นคู่ค้าอันดับ ๙ ของไทยในแอฟริกา (รองจากแอฟริกาใต้ ไนจีเรีย อียิปต์ กานา โกตดิวัวร์^{๒๑} แอลจีเรีย โมร็อกโก ตูนิเซีย และลิเบีย)^{๒๒}

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ เคยเข้าร่วมงานแสดงสินค้าไทยในลิเบีย (Tripoli International Trade Fair) มาแล้ว ๒ ครั้ง และในปี ๒๕๕๑ ได้นำบริษัทเอกชนไทยประมาณ ๑๐ บริษัท เข้าร่วมงานเป็นครั้งที่ ๓ โดยเน้นสินค้าอุปโภคบริโภค และเครื่องประดับตกแต่งบ้าน

ในระหว่างการประชุมหารือทวิภาคีไทย-ลิเบียที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๕๑ ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนร่างความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน และร่างความตกลงยกเว้นการเก็บภาษีซ้อน ขณะนี้ฝ่ายไทยอยู่ระหว่างการพิจารณาร่างความตกลงส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน โดยในเบื้องต้น เห็นว่าร่างที่ฝ่ายลิเบียเสนอมีความคล้ายคลึงกับของไทย อย่างไรก็ตาม ฝ่ายไทยเห็นว่าอาจต้องหยิบยกเรื่องขอบเขตการบังคับใช้ความตกลงซึ่งในส่วนของไทย จะให้ความคุ้มครองเฉพาะการลงทุนที่ได้รับความเห็นชอบเป็นลายลักษณ์อักษรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่านั้น ไม่ครอบคลุมถึงการลงทุนทั่วไป

การค้าระหว่างไทยลิเบียมีแนวโน้มเติบโตและขยายตัว ในปี ๒๕๕๓ การค้าระหว่างทั้งสองประเทศมีมูลค่ารวม ๒๗๔.๖ ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๗.๗๕ ไทยส่งออกรวมมูลค่า ๒๒๔.๒๙ ล้านดอลลาร์สหรัฐ นำเข้ารวมมูลค่า ๓๐.๓๑ ล้านดอลลาร์สหรัฐ การค้าระหว่างสองประเทศลดลงในปี ๒๕๕๔ มีมูลค่ารวม ๒๒๑.๖๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ ๑๙.๒๖ ไทยส่งออกรวม ๙๙.๓๘ ล้านดอลลาร์สหรัฐ นำเข้า ๑๒๒.๒๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ไทยขาดดุลการค้า ๒๒.๘๙ ล้านดอลลาร์สหรัฐ) และการค้าระหว่างสองฝ่ายในปี ๒๕๕๕ มีมูลค่ารวม ๓๖๙.๕๑ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไทยส่งออกรวม ๓๔๙.๙๗ ล้านดอลลาร์สหรัฐ นำเข้า ๑๙.๕๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ไทยได้ดุลการค้า ๓๓๐.๔๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ดูตารางภาคผนวก ๑ และ ๒)

สินค้าออกที่สำคัญของไทย ได้แก่ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ เครื่องซักผ้าและส่วนประกอบ ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ยาง ผลไม้กระป๋องและแปรรูปสินค้านำเข้าที่สำคัญจากลิเบีย ได้แก่ น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช เยื่อกระดาษและเศษกระดาษ

^{๒๑}โกตดิวัวร์เป็นชื่อในภาษาฝรั่งเศสของไอวอรีโคสต์.

^{๒๒} กองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ, “ข้อมูลสำหรับคณะผู้แทนไทยในโอกาสเยือนลิเบีย,” ๓-๗ มีนาคม ๒๕๕๕.

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลด้านต่างๆ ในด้านความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับลิเบียแล้ว จะเห็นได้ว่าไทยและลิเบียมีโอกาสในการพึ่งพาอาศัยกันและกันค่อนข้างมากในด้านการค้า เนื่องจากผลิตสินค้าที่แตกต่างกันแต่สามารถตอบสนองความต้องการของแต่ละฝ่าย ดังเห็นได้จากคณะผู้แทนสถานกงสุลกิจลิเบียที่ได้มีโอกาสเดินทางเยือนไทยในช่วงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๖ ได้แสดงความประทับใจต่อศักยภาพและขีดความสามารถของภาคเอกชนไทย โดยเฉพาะในสาขาอาหาร และก่อสร้าง และเชื่อว่ามีโอกาสที่จะร่วมมือกันมากในอนาคต อย่างไรก็ตาม โดยที่ทั้งสองฝ่ายยังไม่รู้จักกันมาก จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการเยือนระหว่างกันมากขึ้นโดยทั้งคณะทางการและคณะจากภาคเอกชน เพื่อกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือ

๔.๔ อุปสรรคและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบีย

การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ภายในลิเบียหลังการปฏิวัติประชาชนได้สร้างโอกาสให้กับไทยในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียทั้งในมิติเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน ขณะเดียวกันได้สร้างข้อจำกัดอันเป็นอุปสรรคเฉพาะด้านในแต่ละสาขาความร่วมมือ โดยสามารถสรุปภาพรวมข้อจำกัดอันเป็นอุปสรรคในความร่วมมือระหว่างกันในประเทศที่สำคัญ ดังนี้

๔.๔.๑ ความไม่แน่นอนทางการเมืองและความมั่นคงปลอดภัยในลิเบีย

ภายหลังการปฏิวัติประชาชน สถานการณ์ทางการเมืองภายในลิเบียยังมีความผันผวน บริษัทต่างชาติยังไม่มั่นใจต่อสถานการณ์ความปลอดภัยและการบังคับใช้กฎหมายภายในและยังคงติดตามดูท่าทีและการบริหารงานของรัฐบาลรักษาการของลิเบีย โดยพิจารณาจากประเด็นที่สำคัญ คือ การแก้ไขปัญหาค่าความปลอดภัย การร่างรัฐธรรมนูญ การสร้างความปลอดภัยภายในประเทศ และการพัฒนาเศรษฐกิจ นักธุรกิจไทยยังมองภาพลิเบียเช่นเดียวกับบริษัทต่างชาติ ซึ่งส่วนใหญ่ยังลังเลที่จะเข้าไปดำเนินธุรกิจภายในลิเบียหรือกลับไปดำเนินโครงการที่เคยดำเนินการอยู่เดิมหรือเริ่มโครงการใหม่และต้องการรอให้มั่นใจว่าสถานการณ์ด้านความปลอดภัยดีขึ้น และได้รับชำระเงินชดเชยค่าเสียหายของรัฐบาลลิเบียในโครงการที่ลงทุนไว้ก่อนการปฏิวัติประชาชน รวมทั้ง ยังเห็นว่ารัฐบาลลิเบียอนุมัติการชำระเงินโครงการด้วยความล่าช้า สำหรับบริษัทไทยยังไม่เคยลงทุนในลิเบีย แม้ว่าบริษัท Italian Thai และบริษัท Powerline เคยแสดงความสนใจก่อนการปฏิวัติประชาชน

๔.๔.๒ ข้อจำกัดด้านระบบการบริหารและกฎระเบียบด้านการค้าและการลงทุน และการเข้าถึงตลาดการค้าในลิเบีย

นักธุรกิจไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับระบบการค้าและการลงทุน ในลิเบีย รวมทั้งไม่ทราบกลไกระบบธุรกิจภายในลิเบีย ตลอดจนไม่มีข้อมูลทางธุรกิจของภาคเอกชน อาทิ ความต้องการสินค้าของลิเบีย และวิธีการเข้าถึงตลาด การเข้าร่วมกิจกรรมทางธุรกิจ การได้มาของหุ้นส่วนทางธุรกิจและคู่ค้าในลิเบีย

นอกจากนั้น ระบบการธนาคารยังไม่มีความเป็นสากล กฎระเบียบการค้าและการลงทุนยังอาจได้รับการเปลี่ยนแปลง

๔.๔.๓ การขาดข้อมูลความรู้ด้านการค้า การลงทุน และเครือข่ายการติดต่อและการ ประชาสัมพันธ์สินค้าไทย

นักธุรกิจไทยและลิเบียยังรู้จักกันในขอบเขตจำกัดและยังไม่มีโอกาสสร้างเครือข่าย
การเชื่อมโยงทางธุรกิจ กอปรกับสินค้าไทยยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์มากเท่าที่ควร รวมทั้งยังไม่มี
การจัดทำตราสินค้าของไทยจึงทำให้ภาพลักษณ์สินค้าไทยยังด้อยกว่าสินค้าจากประเทศตะวันตก

บทที่ ๕ ข้อสรุปผลการศึกษาศึกษาการเปลี่ยนแปลงในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทย

๕.๑ การวิเคราะห์ที่ในกรอบแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกัน

การศึกษาศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ภายในลิเบียภายหลังปรากฏการณ์ Arab Spring กับโอกาสของไทยในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบียโดยอาศัยแนวคิดการพึ่งพาอาศัยกันและกันของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye เป็นกรอบในการวิเคราะห์นั้นได้ช่วยให้เห็นลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างไทยกับลิเบียในประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

ภาพความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลิเบียที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบโลกในปัจจุบันซึ่งอาจมีแนวโน้มของการพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้น และสามารถติดต่อสื่อสารกันได้หลายช่องทางอย่างสลับซับซ้อน เนื่องจากภายหลังการปฏิวัติประชาชนในลิเบียได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยภายใต้การบริหารของรัฐบาลรักษาการของลิเบียที่ได้รับการแต่งตั้งจากสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือรัฐสภาแห่งชาติที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน จึงทำให้ลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชนมีลักษณะเป็นสังคมเปิดและต้องการที่จะติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศเพื่อตอบสนองเป้าหมายในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศให้มีความเป็นสากล และประสงค์ที่จะมีความร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศ

นอกจากนี้ รัฐบาลรักษาการของลิเบียได้บริหารประเทศตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยและเปิดเสรีทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การตัดสินใจและกำหนดนโยบายของประเทศและการบริหารองค์กรของรัฐอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐบาลรักษาการซึ่งประกอบด้วยคณะบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐสภาแห่งชาติ มีใช้ตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์รวมอำนาจเหมือนกับระบอบการปกครองเดิมซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับต่างประเทศ สภาพการณ์ดังกล่าวได้เอื้ออำนวยให้ไทยและลิเบียมีโอกาสในการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันและกันได้มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในขณะที่ไทยมียุทธศาสตร์ประเทศและนโยบายต่างประเทศที่กำหนดแนวทางการส่งเสริมความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับกลุ่มประเทศต่างๆ ที่มีความสำคัญของโลกเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ของชาติในด้านต่างๆ รวมทั้งการเสริมสร้างความร่วมมือกับภูมิภาคแอฟริกาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อไทยและตอบสนองยุทธศาสตร์ของไทยในด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ลิเบียก็เป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพต่อการส่งเสริมผลประโยชน์ของไทยดังกล่าว รวมทั้งเป็นประเทศที่มีความสำคัญในบริเวณแอฟริกาตอนเหนือ ไทยและลิเบียจึงมีโอกาที่จะพัฒนาความร่วมมือระหว่างกันได้มากยิ่งขึ้นด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและกันในหลากหลายมิติทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ความร่วมมือในแต่ละมิติข้างต้นล้วนมีความสำคัญ แต่ลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างไทยกับลิเบียมีแนวโน้มที่นำไปสู่การเพิ่มพูนความร่วมมือที่เด่นชัดในด้านเศรษฐกิจ การค้า

และการลงทุนมากกว่า ซึ่งเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ในระดับภาคเอกชนสองฝ่ายและการผลักดันกิจกรรมด้านการค้าของหน่วยงานภาครัฐของไทยซึ่งมีผลทำให้มูลค่าการค้าสองฝ่ายเพิ่มสูงขึ้นหลังการปฏิวัติประชาชนในลิเบีย โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของอัตราการส่งออกของไทยไปยังลิเบียซึ่งเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากในปี ๒๕๕๕ ขณะที่กิจกรรมการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคมระหว่างสองฝ่ายยังคงมีความคืบหน้าในขอบเขตจำกัด ภายหลังจากการปฏิวัติประชาชนในลิเบีย การเดินทางเยือนลิเบียของคณะผู้แทนไทยอย่างเป็นทางการยังคงจำกัดเฉพาะข้าราชการประจำระดับสูง ได้แก่ การเยือนของนายเฉลิมพล หันจิตต์ รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศและคณะในโอกาสเยือนลิเบียตามโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับลิเบียหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระหว่างวันที่ ๓ - ๗ มีนาคม ๒๕๕๕

สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ซึ่งให้ความสำคัญกับประเด็นเศรษฐกิจที่ได้กลายเป็นความร่วมมือ ที่สำคัญในการเมืองโลก และทำให้ระบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมทั่วโลกได้ขยายตัวมากขึ้น

การพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างไทยกับลิเบียซึ่งปรับเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจไปสู่ระบบตลาดเสรี และมีความต้องการร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ หลังสงครามกลางเมืองและประสงค์ที่จะนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศจำนวนมาก จะสามารถช่วยตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจของไทยตามยุทธศาสตร์ประเทศด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การส่งเสริมการขยายตัวของเศรษฐกิจและรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมการส่งออกของไทยในภาวะที่เศรษฐกิจโลกกำลังประสบปัญหาและทำให้การส่งออกของไทยไปยังประเทศคู่ค้าหลักลดลง โดยเฉพาะในด้านการเสริมสร้างให้ไทยเป็นศูนย์กลางผลิตอาหารคุณภาพ (ครัวไทยสู่โลก) ความมั่นคงทางพลังงานของโลก ศูนย์กลางผลิตรถยนต์และชิ้นส่วน ศูนย์กลางการให้บริการสุขภาพของภูมิภาค และศูนย์กลางการท่องเที่ยวและบริการ

นอกจากนั้น การพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างไทยกับลิเบียซึ่งเป็นประเทศ ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจบริเวณแอฟริกาตอนเหนือตามยุทธศาสตร์และนโยบายต่างประเทศยังสอดคล้องกับแนวคิดด้านการแข่งขันแบบใหม่ของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ที่เห็นถึงความสำคัญของแนวโน้ม geo-economics ซึ่งได้เข้ามาแทนที่ geo-politics ในกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งการพึ่งพาอาศัยกันและกันทางเศรษฐกิจได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วอันเป็นผลของนโยบายเสรีทางเศรษฐกิจ

แต่โดยที่ปัจจุบันไทยและลิเบียยังมีการติดต่อสัมพันธ์ทั้งระดับรัฐบาลและเอกชนในขอบเขตจำกัด ไทยและลิเบียจึงควรใช้เครื่องมือทางการเมืองและสังคมในการส่งเสริมการพึ่งพาอาศัยกันและกันซึ่งสามารถขยายไปสู่ความร่วมมือระหว่างกันในสาขาอื่นๆ รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนด้วย ดังนั้น ในช่วงแรกภายหลังจากการปฏิวัติประชาชน ลักษณะการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างไทยกับลิเบียจึงยังต้องให้ความสำคัญกับมิติความร่วมมือด้านการเมืองและสังคมด้วย เนื่องจากการดำเนินความสัมพันธ์ในมิติดังกล่าวจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในมิติด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ที่ว่านโยบายต่างประเทศจะครอบคลุมประเด็นปัญหาต่างๆ และทุกเรื่องมี

ความสำคัญค่อนข้างเท่าเทียมกันและไม่สามารถจัดลำดับความสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนจะมีแนวโน้มที่ปรากฏเด่นชัดมากกว่าความสัมพันธ์ด้านการเมืองและสังคม

ในระยะยาว หากไทยและลิเบียสามารถขยายความร่วมมือระหว่างกันในมิติต่างๆ ได้มากขึ้น อาจทำให้ลักษณะความสัมพันธ์ของสองประเทศเป็นไปตามแนวคิดของ Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ซึ่งกล่าวว่าอำนาจกับการพึ่งพาอาศัยกันและกันมีความเกี่ยวข้องกันและมีผลกระทบต่อกันและส่งผลต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน รวมทั้งจะก่อให้เกิดการต่อรองเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการจากอีกฝ่ายหนึ่งเป็นการแลกเปลี่ยน กล่าวคือ ในระบบการพึ่งพาอาศัยกันและกันระหว่างไทยกับลิเบีย ไทยจำเป็นต้องคำนึงถึงคุณภาพของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน เนื่องจากเป้าหมายสำคัญมากที่สุดประการหนึ่งของไทยในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียในระยะยาว คือ ความร่วมมือด้านพลังงานเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ด้านพลังงานของชาติ รวมทั้งต้องการให้ลิเบียเป็นตลาดสินค้าและแรงงานของไทย ขณะที่ไทยเป็นแหล่งผลิตสินค้าด้านอาหารและเครื่องอุปโภคบริโภคที่ลิเบียต้องการ

ในช่วงแรกของการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ไทยอาจใช้เครื่องมือการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการเพื่อการพัฒนาซึ่งเป็นสิ่งที่ไทยต้องลงทุนไปก่อน อาทิ การจัดทุนหรือหลักสูตรการฝึกอบรมด้านการแพทย์และสาธารณสุข และการบริหารจัดการโรงพยาบาลให้แก่บุคลากรของลิเบีย รวมทั้งอาจให้ความรู้ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตรแก่ลิเบีย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านสาธารณสุขและด้านการเกษตรให้มีความก้าวหน้ารองรับการพัฒนาประเทศภายหลังการปฏิวัติประชาชน แต่ในระยะต่อไป ไทยอาจใช้ประโยชน์จากการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่ช่วยสร้างมิตรภาพกับลิเบียเป็นเครื่องมือในการเจรจากับรัฐบาลลิเบียเพื่อให้ลิเบียอนุญาตให้องค์กรภาคเอกชนไทยมีโอกาสเข้าร่วมลงทุนในด้านพลังงานกับลิเบีย หรือขยายไปสู่ความร่วมมือทวิภาคีอื่นๆ เป็นการตอบแทน ทั้งนี้เครื่องมือด้านการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาสำหรับการเจรจากับลิเบียยังมีข้อจำกัดในตัวเองซึ่งขึ้นอยู่กับประเด็นในการเจรจาต่อรองมากกว่า

ในระยะยาว หากไทยต้องพึ่งพาลิเบียในด้านอุตสาหกรรมน้ำมันและตลาด แรงงานมากขึ้นแล้ว อาจทำให้คุณภาพในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับลิเบียอยู่ในฐานะที่ลิเบียมีพลังในการต่อรองผลประโยชน์กับไทยได้มากกว่า และหากมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์หรือมีเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์เกิดขึ้นในลิเบีย อาทิ สถานการณ์ความไม่ปลอดภัยหรือภัยคุกคามจากกลุ่มกองกำลังอิสระที่ต้องการเรียกร้องผลประโยชน์จากบริษัทสำรวจหรือผลิตน้ำมัน หรือสถานการณ์ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านที่ส่งผลกระทบกับการลงทุนของต่างชาติในกิจการพลังงานในลิเบีย ในกรณีดังกล่าว ไทยจะเป็นฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากการพึ่งพาอาศัยกันและกัน กับลิเบียในมิติของความอ่อนไหว (sensitivity interdependence)

แต่โดยที่ไทยมีแผนการสำรองพลังงานและแหล่งทางเลือกด้านพลังงาน ดังนั้น ไทยจะสามารถปรับตัวและไม่ได้รับผลกระทบจากการพึ่งพาอาศัยกันและกันกับลิเบียในเรื่องของความเปราะบาง (vulnerability interdependence) ขณะที่ลิเบียต้องเผชิญกับภาวะความเปราะบางในมิติด้านสังคมและการเมืองอันเป็นผลจากความไร้เสถียรภาพที่เกิดขึ้นจนกว่ารัฐบาลลิเบียจะสามารถสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงปลอดภัยในประเทศ ซึ่งในกรณีนี้ ตามแนวคิดของ

Robert O. Keohane และ Joseph S. Nye ไทยมีความจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมืองของความสัมพันธ์แบบพึ่งพาท้ายกันและกันกับลิเบีย เพื่อให้ทราบข้อจำกัดทางสังคมการเมืองที่มีผลให้เกิดภาวะความเปราะบางในความสัมพันธ์ระหว่างกัน และเพื่อให้สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน หรืออีกนัยหนึ่งไทยควรเข้าใจองค์กรหรือกลุ่มผู้กำหนดนโยบายด้านพลังงานกับข้อจำกัดอันเกิดจากแรงกดดันของกลุ่มผลประโยชน์ด้านพลังงานภายในลิเบีย รวมทั้งสามารถประเมินผลกระทบของสถานการณ์ทางการเมืองลิเบียที่ยังมีความไม่แน่นอนในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมือง และสถานการณ์ความปลอดภัยในลิเบีย เพื่อให้สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ในความร่วมมือกับลิเบียด้านพลังงานในลักษณะที่ไม่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ด้านการลงทุนหรือร่วมทุนของไทยกับลิเบีย

ดังนั้น การดำเนินความสัมพันธ์กับลิเบียบนพื้นฐานของการพึ่งพาท้ายกันและกัน จึงมีความจำเป็นที่ไทยจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์ที่สามารถรักษาคุณภาพของการพึ่งพิงลิเบียโดยเฉพาะด้านพลังงาน และมีแผนทางเลือกในการปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อลดหรือขจัดผลกระทบจากการพึ่งพาท้ายกันและกันกับลิเบียมากขึ้นในสาขาดังกล่าว

๕.๒ สรุปผลการศึกษามิติการเมืองและสังคม และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

๕.๒.๑ โอกาสความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในมิติการเมืองและสังคม

ภายหลังการปฏิวัติประชาชนในลิเบียในปี ๒๕๕๔ โครงสร้างทางการเมือง และสังคมของลิเบียได้เปลี่ยนจากระบบเผด็จการเบ็ดเสร็จมาสู่โครงสร้างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิในการกำหนดรูปแบบการปกครองประเทศและในการเลือกตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญหรือรัฐสภาแห่งชาติซึ่งได้จัดตั้งรัฐบาลรักษาการซึ่งดำเนินนโยบายเปิดเสรีทางการเมืองและสังคม พร้อมทั้งส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับประชาคมระหว่างประเทศเพื่อให้ได้รับความสนับสนุนในการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศ

สภาพการณ์ทางการเมืองและสังคมของลิเบียในภาพรวมที่เปลี่ยนแปลงไปภายหลังการปฏิวัติประชาชนได้สร้างโอกาสให้กับไทยในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียได้มากกว่าระบอบการปกครองเดิม แต่การปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองและสังคมระหว่างภาครัฐและประชาชนสองประเทศเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกันก็ยังมีขอบเขตจำกัด ดังนั้น ไทยจึง ควรผลักดันการกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือกับลิเบียในมิติด้านการเมืองและสังคมเพื่อ สร้างมิตรภาพและภาพพจน์ที่ดีของประเทศให้เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับทั้งจากรัฐบาลและประชาชนลิเบียเพื่อช่วยปูทางไปสู่ความร่วมมือด้านอื่นๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การค้า และ การลงทุนกับลิเบียมากขึ้นในระยะต่อไป

โดยควรคำนึงถึงการจัดสร้างกลไกด้านการเมืองและสังคมระหว่างภาครัฐและเอกชนของไทยกับลิเบียเพื่อสร้างโอกาสและเวทีในการหารือทวิภาคีระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนของสองประเทศบนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่ได้จากการพึ่งพาท้ายกันและกัน และ ให้ความสำคัญในช่วงแรกกับการส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันในระดับกระทรวง และระดับองค์กรภาครัฐมากกว่าการเยือนระดับผู้นำประเทศ เนื่องจากขณะนี้ลิเบียอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านผู้นำลิเบียทั้งในระดับรัฐสภาแห่งชาติและนายกรัฐมนตรีให้ความสำคัญกับการเยือนประเทศพัฒนาแล้วทั้งในยุโรป

และสหรัฐอเมริกา รวมทั้งประเทศในตะวันออกกลางซึ่งมีความสัมพันธ์พิเศษ เพื่อเร่งขอความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าภายในชาติ โดยเฉพาะปัญหาด้านความมั่นคงปลอดภัยและการพัฒนาประเทศในด้านที่มีความเร่งด่วน จึงคงไม่อยู่ในฐานะที่จะเดินทางเยือนประเทศในภูมิภาคอื่น โดยเฉพาะเอเชีย

ขณะที่รัฐสภาแห่งชาติลิเบียยังมีสถานะเป็นสภาว่างรัฐธรรมนูญซึ่งปัจจุบันมีภาระในการพิจารณากฎหมายต่างๆ และอยู่ระหว่างเร่งรัดกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งทั่วไป ดังนั้น โอกาสในการจัดให้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้แทนรัฐสภาสองฝ่ายจึงยังมีข้อจำกัด โดยในระยะเวลาการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองของลิเบีย ดังนั้นจึงควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับกระทรวงและองค์กรที่ไทยเห็นว่ามีความสำคัญในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกันที่เป็นรูปธรรม อาทิ การแลกเปลี่ยนการเยือนระดับรัฐมนตรีและระดับหัวหน้าองค์กรในแต่ละกระทรวง เพื่อสร้างความร่วมมือเฉพาะสาขา อาทิ การเยือนของคณะผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศเพื่อสร้างกลไกการหารือทวิภาคีและองค์กรด้านการแพทย์ สาธารณสุข วัฒนธรรม และการพัฒนาสังคม ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดและอุปสรรคด้านต่างๆ โดยเฉพาะสถานการณ์ด้านความปลอดภัย

๕.๒.๒ ข้อจำกัดและอุปสรรคทางการเมืองและสังคม

ลิเบียยังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านทางการเมืองและยังต้องเผชิญอุปสรรคทางการเมืองและสังคมอันเนื่องมาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองและผลประโยชน์ ความคิดที่แตกต่างระหว่างกลุ่มนิยมแนวคิดศาสนาอิสลามและกลุ่มเสรีนิยม ความขัดแย้งทางความคิดระหว่างกลุ่มการเมืองเกี่ยวกับรูปแบบและทิศทางของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย สภาการเมืองทางการเมืองและสังคมดังกล่าวได้ก่อให้เกิดอุปสรรคในการขับเคลื่อนกระบวนการประชาธิปไตยของประเทศและทำให้กระบวนการร่างรัฐธรรมนูญและการจัดการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศประสบความล่าช้าซึ่งมีส่วนทำให้ต่างประเทศยังไม่เชื่อมั่นต่อเสถียรภาพทางการเมืองในลิเบีย เนื่องจากเกรงว่ารัฐบาลลิเบียจะไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างทั่วถึง โดยที่รัฐบาลลิเบียยังเป็นรัฐบาลรักษาการ จึงไม่แน่ใจว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบอีกหรือไม่ โดยอาจต้องรอจนกว่าสถานการณ์จะดีขึ้นหรือจนกว่าจะมีการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และจัดการเลือกตั้งทั่วไปซึ่งคาดว่าจะใช้เวลาประมาณ ๑-๒ ปี

นอกจากนั้น ปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในลิเบียยังเป็นปัญหาอีกประการหนึ่งที่รัฐบาลลิเบียกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากยังมีกลุ่มกองกำลังติดอาวุธที่เคยเข้าร่วมการปฏิวัติประชาชนยังไม่ยอมวางอาวุธและยังคงมีอิทธิพลในท้องถิ่น โดยอาจใช้กำลังชู่ประท้วงรัฐบาลหรือก่อกวนเรียกร้องผลประโยชน์จากรัฐบาล องค์กรของรัฐหรือบริษัทเอกชนต่างชาติในบางพื้นที่ โดยที่กองทัพของชาติที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นใหม่ยังไม่มีกำลังและประสิทธิภาพเพียงพอในการควบคุมความปลอดภัยให้ทั่วถึงทั้งประเทศ จึงทำให้ต่างประเทศยังไม่มั่นใจต่อสถานการณ์ความปลอดภัยในลิเบียหลายประเทศจึงยังไม่ตัดสินใจที่จะเดินทางเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับลิเบีย ประเทศส่วนใหญ่ที่จัดคณะผู้แทนเข้าไปสานสัมพันธ์กับลิเบียเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและมีระดับความสัมพันธ์พิเศษ อาทิ สหรัฐฯ อังกฤษ อิตาลี ฝรั่งเศส จีน เกาหลี ซึ่งเป็นประเทศที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมากในลิเบียมาก่อน ขณะที่ฝ่ายไทยยังมองลิเบียว่าเป็นประเทศหลังสงครามกลางเมืองจึงยังไม่สนใจลิเบียเท่าที่ควรและเป็นห่วงในเรื่องสถานการณ์ความปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม โดยที่ลิเบียได้ประสบผลสำเร็จในการจัดการเลือกตั้งสภาว่างรัฐธรรมนูญด้วยความเรียบร้อยปราศจากความรุนแรง โดยตลอดระยะเวลาหลังการปฏิวัติประชาชนจนถึงปัจจุบันไม่มีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้น จึงคาดว่าสถานการณ์ด้านความปลอดภัยในลิเบียจะมีแนวโน้มดีขึ้นในระยะต่อไป หากรัฐบาลลิเบียสามารถผลักดันกระบวนการประชาธิปไตย และการพัฒนาประเทศให้มีความคืบหน้าเพื่อสร้างงานและความอยู่ดีกินดีให้กับประชาชน กอปรกับลิเบีย ไม่มีกลุ่มกองกำลังติดอาวุธอิสระขนาดใหญ่ที่ต่อต้านรัฐบาลหรือขบวนการเคลื่อนไหวของมุสลิมหัวรุนแรงในประเทศ ก็น่าจะทำให้ลิเบียไม่ประสบกับสถานการณ์ความขัดแย้งภายในที่รุนแรงเหมือนกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอิรักและอัฟกานิสถาน

อนึ่ง ไทยและลิเบียยังไม่มีกลไกที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ทวิภาคภายหลัง การปฏิวัติประชาชน สถานการณ์ทางการเมืองในลิเบียยังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทางการเมืองโดยมีรัฐบาลรักษาการในการบริหารประเทศ กอปรกับสถานการณ์ความปลอดภัยในลิเบียยังไม่มีแนวโน้มอน ไทยจึงอยู่ในช่วงการติดตามสถานการณ์และยังไม่ได้สร้างความคืบหน้าในการจัดคณะผู้แทนระดับรัฐบาลเพื่อเดินทางเยือนลิเบียอย่างเป็นทางการเพื่อสร้างกลไกการหารือทวิภาคี กอปรกับลิเบีย ยังไม่ได้เปิดสถานเอกอัครราชทูตประจำไทยซึ่งมีความสำคัญต่อการอำนวยความสะดวกด้านการตรวจลงตราให้กับแรงงานไทยและนักธุรกิจไทยที่ประสงค์จะเดินทางไปลิเบีย เนื่องจากปัจจุบันผู้ที่จะเดินทางไปลิเบียต้องขอรับการตรวจลงตรา ณ สถานเอกอัครราชทูตลิเบียประจำฟิลิปปินส์ มาเลเซีย หรืออินโดนีเซียซึ่งต้องใช้เวลาดำเนินการ ๒-๓ เดือน การเปิดสถานเอกอัครราชทูตลิเบียยังเป็นกลไกการประสานงานของลิเบียในไทยซึ่งจะช่วยอำนวยความสะดวกอย่างมากในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน

๕.๒.๓ ข้อเสนอแนะด้านการเมืองและสังคม

๕.๒.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) กระชับความสัมพันธ์และความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับลิเบีย ภายหลังการปฏิวัติประชาชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในกรอบนโยบายไทยต่อแอฟริกา เพื่อสร้างความเข้าใจ และเชื่อมั่นในไทย

๒) สนับสนุนการเข้าถึงในระดับประชาชนของลิเบีย พร้อมทั้ง ส่งเสริมภาพลักษณ์ของไทย

๕.๒.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) สร้างโอกาสในการเพิ่มพูนการแลกเปลี่ยนการเยือนของคณะผู้แทนระดับสูงของไทยกับลิเบีย และแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้แทนระดับสูงและระดับองค์กร รวมทั้งภาคประชาสังคม และการหารือทวิภาคีระหว่างกันในกรอบความร่วมมือทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม โดยในระยะแรกควรเน้นการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับองค์กร ภาครัฐและภาคประชาสังคมตามสาขาความร่วมมือที่สนใจก่อน

๒) ผลักดันกับรัฐบาลลิเบียให้ดำเนินการเปิดสถานเอกอัครราชทูตลิเบียประจำไทยโดยเร็ว รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมไทยและลิเบีย (Joint Committee) เพื่อเป็นกลไกการหารือทวิภาคีและแลกเปลี่ยนข้อมูลระดับสูงของสองประเทศ

๓) มอบความรู้และให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและการฟื้นฟูและพัฒนาประเทศแก่อียิปต์ เพื่อต่อ ยอดมิตรภาพและทำให้ไทยได้รับความไว้วางใจจากประชาชน และรัฐบาลอียิปต์ โดยควรเร่งให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในรูปโครงการเพื่อการพัฒนาและฟื้นฟูอียิปต์ หลังสงครามกลางเมืองโดยผ่านสำนักงานส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) หรือร่วมมือกับประเทศที่สามในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญและอียิปต์มีความต้องการด้วยการจัดทำ ใน รูปโครงการที่สามารถส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่ดีของไทย อาทิ การฝึกอบรมบุคลากรด้านการแพทย์ และสาธารณสุขของอียิปต์ การจัดโครงการให้ความรู้ด้านการเกษตร การปรับปรุงระบบสาธารณสุขภาค อาทิ โรงเรียน โรงพยาบาล โรงผลิตไฟฟ้า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นต้น เพื่อปูทางสู่ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน^๑

๔) ทำให้ประชาชนอียิปต์รู้จักไทยมากขึ้นโดยอาศัยเครื่องมือด้านศิลปะ และวัฒนธรรมไทย โดยไทยอาจจัดส่งคณะนาฏศิลป์แสดงในงานที่จัดโดยรัฐบาลและภาคเอกชนอียิปต์ และในงานเลี้ยงวันชาติของไทย รวมทั้งส่งเสริมบทบาทและความแข็งแกร่งของชุมชนไทยในการรักษาเอกลักษณ์และความเป็นไทยเพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวและการค้าของไทยกับอียิปต์

๕) ความร่วมมือในการแลกเปลี่ยน/ขอเสียงกรอบพหุภาคีในเวทีระหว่างประเทศ

๖) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนระหว่างสื่อและประชาชนในรูปแบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ไทยและอียิปต์ให้เป็นที่รู้จักของประชาชนทั้งสองประเทศ

๗) ปรับปรุงและพัฒนาาระบบเว็บไซต์ของสถานเอกอัครราชทูตเพื่อให้ ข้อมูลเกี่ยวกับอียิปต์ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งข้อมูลที่น่าสนใจอื่นๆ เพื่อเป็น แหล่งข้อมูลความรู้สำหรับสาธารณชนของไทยในการติดตามสถานการณ์และพัฒนาการในอียิปต์

๕.๓ สรุปผลการศึกษามิติเศรษฐกิจ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๑ โอกาสความร่วมมือระหว่างไทยกับอียิปต์ในมิติเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน

ภายหลังการปฏิวัติประชาชนในอียิปต์ โครงสร้างระบบเศรษฐกิจอียิปต์ได้เปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ซึ่งควบคุมโดยรัฐอย่างเบ็ดเสร็จไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี โดยปัจจุบันอียิปต์อยู่ในช่วงการเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับระบบเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลรักษาการของอียิปต์มีเป้าหมายในสร้างระบบเศรษฐกิจให้มีศักยภาพในหลากหลายสาขา รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ขณะที่ภาวะเศรษฐกิจอียิปต์มีแนวโน้มการเติบโตในอัตราสูงตั้งแต่ปี ๒๕๕๕ เป็นต้นมา กอปรกับภาคเอกชนของอียิปต์กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วและเป็นกลไกขับเคลื่อน

^๑ หากไทยจัดทำโครงการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาที่อียิปต์ได้รับประโยชน์ก็จะนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยกันและกันมากขึ้นซึ่งไทยสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ช่วยขยายความร่วมมือกับอียิปต์ในมิติอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อไทยทั้งในกรอบทวิภาคี อาทิ ความร่วมมือด้านพลังงาน แรงงาน การค้าและการลงทุนของไทยในอียิปต์ในฐานะตลาดใหม่ และความร่วมมือในกรอบพหุภาคี อาทิ การขอความสนับสนุนให้แกไทยในการประชุมคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (United Nations Security Council – UNSC) และกรอบความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation – OIC) และเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความร่วมมือแบบหุ้นส่วนตามแนวนโยบายต่างประเทศและยุทธศาสตร์ไทยที่ให้ความสำคัญแก่ภูมิภาคแอฟริกา

การเติบโตของระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น ภาคเอกชนไทยจึงควรใช้โอกาสมันที่มีอยู่จัดคณะนักธุรกิจการค้าและการลงทุนบุกสำรวจตลาดลิเบียอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนเพื่อประเมินผลประโยชน์อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมก่อนที่ประเทศต่างๆ จะเข้าครอบครองตลาดลิเบีย

นอกจากนั้น ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและนโยบายเศรษฐกิจของประเทศไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรี ลิเบียมีความต้องการนำเข้าสินค้าจำนวนมากจากต่างประเทศเพื่อการบริโภคและอุปโภค และใช้ในการปรับปรุงและก่อสร้างที่อยู่อาศัยและสิ่งก่อสร้างต่างๆ ทั่วประเทศ ขณะที่ไทยเป็นผู้ผลิตสินค้าส่งออกจำนวนมากที่มีคุณภาพและราคาไม่สูงมากและตรงกับความต้องการสินค้าของลิเบีย ไทยสามารถพึ่งพาอาศัยกันและกันกับลิเบียในด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะสินค้าด้านอาหารและอาหารฮาลาล และสินค้าอุปโภคอื่นๆ อีกมาก รวมทั้งไทยสามารถลงทุนในภาคพลังงาน ภาคการก่อสร้าง และการจัดส่งแรงงานไทยไปทำงานในโครงการก่อสร้างในลิเบียซึ่งต้องการแรงงานต่างชาติเข้าไปทำงานในโครงการก่อสร้างในประเทศจำนวนมาก

โดยกิจกรรมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่ควรส่งเสริม ได้แก่ การแลกเปลี่ยน การเยือนระดับกระทรวงและองค์กรทางเศรษฐกิจระหว่างกัน อาทิ การเยือนของผู้แทนกระทรวงพลังงานหรือองค์กรด้านอุตสาหกรรมน้ำมันเพื่อหารือความร่วมมือด้านพลังงาน และการเยือนของผู้แทนกระทรวงแรงงานเพื่อหารือโอกาสด้านแรงงานไทยในลิเบีย รวมทั้งการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับองค์กรภาคธุรกิจและเอกชน อาทิ การเยือนของคณะผู้แทนสภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม และคณะภาคเอกชนด้านการค้าและการลงทุนของสองฝ่าย เป็นต้น ทั้งนี้ โดยในระยะแรกให้ความสำคัญกับการแสวงหาตัวแทนด้านการค้าและการลงทุนหรือหุ้นส่วนในลิเบียที่น่าเชื่อถือเพื่อทำหน้าที่เป็นเครือข่ายและผู้ประสานงานทางด้านเศรษฐกิจและการค้าในพื้นที่เนื่องจากนักธุรกิจการค้าของไทยยังไม่มีประสบการณ์และข้อมูลแวดล้อมที่เพียงพอในพื้นที่

๕.๓.๒ ข้อจำกัดและอุปสรรคทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนในการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบีย

นักธุรกิจไทยยังมองภาพลิเบียว่าเป็นประเทศหลังการปฏิวัติประชาชนและสงครามกลางเมือง สถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศยังมีความผันผวนและยังไม่มั่นใจต่อสถานการณ์ความปลอดภัยและการบังคับใช้กฎหมายภายใน และเห็นว่าบริษัทต่างชาติส่วนใหญ่ยังไม่มั่นใจที่จะกลับไปดำเนินโครงการที่เคยดำเนินการอยู่เดิมหรือเริ่มโครงการใหม่ ส่วนหนึ่งยังต้องการรอให้รัฐบาลลิเบียชดเชยค่าเสียหายในโครงการที่ลงทุนไว้ก่อนการปฏิวัติประชาชน สำหรับบริษัทไทยยังไม่เคยลงทุนในลิเบีย

นอกจากนี้ นักธุรกิจไทยยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับกลไกและระบบธุรกิจภายในลิเบีย รวมทั้งไม่มีข้อมูลทางธุรกิจของภาคเอกชน และหุ้นส่วนทางธุรกิจและคู่ค้าในลิเบีย ระบบการเงิน การธนาคารยังไม่มีความเป็นสากล กฎระเบียบการค้าและการลงทุนยังอาจได้รับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งนักธุรกิจไทยและลิเบียยังรู้จักกันในขอบเขตจำกัดและยังขาดโอกาสและเครือข่ายการเชื่อมโยงทางธุรกิจ กอปรกับสินค้าไทยยังไม่ได้รับการประชาสัมพันธ์มากเท่าที่ควร รวมทั้งยังไม่มีการจัดทำตราสินค้า (branding) ของไทยทำให้ภาพลักษณ์สินค้าไทยยังด้อยกว่าสินค้าจากประเทศตะวันตก

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน

๕.๓.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) กระชับความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับลิเบีย ด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน

๒) สนับสนุนการทูตเพื่อประชาชน คุ่มครองผลประโยชน์ของคนไทย และดูแลคนไทยและแรงงานไทยในลิเบีย

๕.๓.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑) ส่งเสริมให้มีการลงนามในความตกลงหรือบันทึกความเข้าใจระหว่างกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินการทางธุรกิจการค้าและการลงทุนร่วมกัน อาทิ ความตกลง การส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน และความตกลงเว้นการเก็บภาษีซ้อน

๒) เร่งรัดการจัดตั้งสถานเอกอัครราชทูตลิเบียประจำประเทศไทยและการจัดตั้งสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ไทย ณ เมืองเบนกาซีซึ่งเป็นศูนย์กลางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมทางภาคตะวันออกของลิเบียและมีความสำคัญทางเศรษฐกิจรองจากกรุงตริโปลี ทั้งนี้ เพื่อเป็นกลไกการประสานงานของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลีและระหว่างภาคเอกชนสองฝ่าย

๓) การจัดตั้งคณะกรรมการร่วม (Joint Committee) เพื่อเป็นกลไกความร่วมมือทวิภาคีระหว่างรัฐ และจัดตั้งคณะกรรมการร่วม (Joint Business Council) เป็นกลไกความร่วมมือระหว่างภาคเอกชนไทยและลิเบีย รวมทั้งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลและเสริมสร้างเครือข่ายระหว่างกัน

๔) สร้างช่องทางในการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเทศไทยในลิเบียผ่านสื่อมวลชนในลิเบีย รวมทั้งประชาสัมพันธ์และจัดทำตราสินค้าเพื่อส่งเสริมภาพของสินค้าไทยให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในลิเบีย รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยนำผลิตภัณฑ์ไปร่วมแสดงในงานแสดงสินค้าของลิเบีย โดยเน้นจุดแข็งของไทย คือ เอกสิทธิ์ของสินค้า ความหลากหลาย และมีคุณภาพและราคาที่เหมาะสม

๕) ติดตามรายงานข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ภายในลิเบียและโอกาสด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนให้นักธุรกิจไทยทราบอย่างต่อเนื่อง และปรับปรุงเว็บไซต์สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงตริโปลีเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโอกาสธุรกิจการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับลิเบีย

๖) ภาครัฐและสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลีดำเนินโครงการนำนักธุรกิจลิเบียเยือนไทยเพื่อจับคู่ธุรกิจการค้าและการลงทุนตามโครงการสานสัมพันธ์ธุรกิจไทยและลิเบียอย่างต่อเนื่องทุกปี

๗) สนับสนุนและปกป้องผลประโยชน์ของแรงงานไทย อาทิ การจัดทำบันทึกความเข้าใจด้านความร่วมมือด้านการก่อสร้างและแรงงานระหว่างภาครัฐเพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานระหว่างกัน การจัดหาตำแหน่งงานเพื่อจัดส่งแรงงานโดยรัฐในภาคการก่อสร้างและภาคบริการในอัตราค่าจ้างที่เหมาะสม การพิจารณาให้มีการจ้างงานตรงโดยไม่ผ่านบริษัทจัดหางานเพื่อลดค่าใช้จ่ายของแรงงาน สํารวจแรงงานไทยในลิเบียที่จ่ายค่าบริการจัดหางานที่สูงกว่ากฎหมายกำหนด ช่วยแก้ไขปัญหาแรงงานไทยที่เดินทางเข้ามาทำงานลิเบียโดยมิได้จัดทำบัตร

สมาชิกกองทุนเพื่อช่วยเหลือคนหางานไปทำงานในต่างประเทศตามข้อกำหนดของกระทรวงแรงงาน สำหรับแรงงานไทยที่จะเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ โดยการสำรวจแรงงานไทยดังกล่าวในไซต์งานในลิเบีย เพื่อช่วยเหลือให้แรงงานไทยสามารถมีบัตรกองทุนฯ เพื่อให้สามารถใช้เป็นหลักฐานในการขอรับความสนับสนุนด้านค่าใช้จ่ายในกรณีที่แรงงานไทยประสบปัญหาตกทุกซ์ได้ยากในลิเบียและต้องการเดินทางกลับไทย

หากพิจารณาสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงของลิเบียทางด้านการเมืองและสังคมกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุน จะทำให้เห็นได้ชัดเจนว่าไทยมีโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียภายหลังการปฏิวัติประชาชนในด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนมากกว่าด้านการเมืองและสังคม ดังเห็นได้จากศักยภาพและโอกาสความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียในด้านการค้าและการลงทุนในหลายสาขา ขณะที่การส่งออกของไทยไปยังลิเบียในปี ๒๕๕๕ เพิ่มขึ้นอย่างมากและแรงงานไทยที่อพยพกลับไทยจำนวนกว่าหนึ่งหมื่นคนในช่วงก่อนการปฏิวัติประชาชนได้เริ่มทยอยเดินทางกลับไปทำงานในลิเบียบ้างแล้ว แม้ว่าจำนวนยังไม่มากเท่าเดิม แต่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นตามแนวโน้มการเติบโตของอุตสาหกรรมก่อสร้างของลิเบีย ขณะที่ในช่วงที่ผ่านมาไทยกับลิเบียยังไม่มีโอกาสสร้างความคืบหน้าชัดเจนในกิจกรรมทางการเมืองและสังคม โดยที่ปัจจุบันลิเบียเป็นประเทศที่มีกำลังซื้อทางเศรษฐกิจและมีการเติบโตของภาคเอกชนและความต้องการสินค้านำเข้าและการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นมากจึงเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของลิเบียกับโอกาสของไทยในการเสริมสร้างความร่วมมือกับลิเบียในด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน

ในเรื่องนี้ โดยที่ความร่วมมือระหว่างไทยกับลิเบียทั้งมิติด้านการเมืองสังคม และเศรษฐกิจ ในปัจจุบันยังมีขอบเขตจำกัด ภาครัฐของไทยและสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตรีโปลียังต้องมีบทบาทหน้าที่ในช่วงแรกเพื่อผลักดันการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการเมืองและสังคมเพื่อเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของไทยในลิเบีย รวมทั้งเป็นกลไกที่สนับสนุนและช่วยชี้แนะภาคเอกชนไทยในระยะแรกให้สามารถยกระดับการพึ่งพาอาศัยกันและกันโดยอาศัยความร่วมมือด้านธุรกิจ การค้า และการลงทุนร่วมกับฝ่ายลิเบียในสาขาต่างๆ ให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงโอกาสความเป็นไปได้ในแต่ละสาขาความร่วมมือ

บรรณานุกรม

หนังสือ

- Robert O. Keohane and Joseph S. Nye. Power and Interdependence: World Politics in Transition. Boston: Little, Brown and Company, 1977.
- Joseph S. Nye, Jr. Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History. Crawfordsville: R.R. Donnelley and Sons Company, 2007.
- Ronald Bruce ST John. Libya from Colony to Revolution. Oxford: One World Publication, 2012.
- Toby Manhire. The Arab Spring – Rebellion, Revolution and New World Order. London: Guardian Books, 2012.
- Jame L.Gelvin. The Arab Uprisings. New York: Oxford University Press, 2012.
- John Wright. A History of Libya. London: C. Hurst & Co. Publishers, 2012.
- Marc Lynch. The Arab Uprising. New York: The Perseus Books Group, 2012.
- Ethan Chorin. Exit Gaddafi. London: CPI Group UK, 2012.

ข้อมูลจากหน่วยงานและเอกสารเผยแพร่

- An Oxford Analytica briefing book prepared for e-library (1 January – 30 June 2013) Libya, Ministry of Foreign Affairs of Thailand.
- ฝ่ายแรงงาน สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี. เอกสารสถานการณ์ด้านแรงงานในลิเบีย (เมษายน ๒๕๕๖).
- กองตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ. เอกสารข้อมูลสำหรับคณะผู้แทนไทยในโอกาสเยือนลิเบียตามโครงการส่งเสริมความสัมพันธ์กับลิเบียหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง. (๓ – ๗ มีนาคม ๒๕๕๕).
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี. โทรเลข ที่ TIP ๑๘๙/๒๕๕๕. (๖ กันยายน ๒๕๕๕).

หนังสือพิมพ์ออนไลน์และเอกสารเผยแพร่

- Libya Herald, Special Supplement – Libya’s Investment Needs, November 2012.
- Libya Herald, Business Eye, April 2013.
- Libya Herald, Business Eye, June/July 2013.
- Hafed Al-Ghwel, Opinion: My 2 Cents – Oil and Libya’s Economic Future, Washington DC, 17 June 2013: www.libyaherald.com
- Najwa Bin Wahibah, Opinion: Can we be optimistic about Libya’s future, Tripoli, ๑๘ June 2013: www.libyaherald.com

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
 ตารางแสดงสถิติส่งออกของไทยไปญี่ปุ่น

สินค้าส่งออก 15 อันดับแรกของไทยไปญี่ปุ่น

สินค้า	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐ			อัตราการขยายตัว : ร้อยละ			อัตราขยายตัว : ร้อยละ				
	2553	2554	2555	2553	2554	2555	2553	2554	2555	(ปี.ค.-พ.ค.)	
										2556	2557
1 ยานพาหนะประเภทป้อนและแปรรูป	70.15	56.24	170.19	-28.80	-19.83	202.61	28.73	56.59	48.63	52.74	36.78
2 รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	118.72	18.27	61.26	55.75	-84.61	235.26	48.61	18.39	17.50	7.20	25.02
3 เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์และส่วนประกอบ	10.68	4.70	32.50	18.58	-55.98	591.32	4.37	4.73	9.29	8.97	12.89
4 เครื่องปรับอากาศและส่วนประกอบ	0.68	1.08	11.51	69.37	58.03	969.84	0.28	1.08	3.29	6.79	7.66
5 ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ	5.20	1.98	13.72	11.12	-61.84	591.87	2.13	2.00	3.92	4.38	3.55
6 รถจักรยานและชิ้นส่วน	2.01	2.26	9.63	0.36	12.56	325.85	0.82	2.28	2.75	3.14	2.43
7 ผลิตภัณฑ์ยาง	4.81	1.35	13.20	7.18	-71.91	878.02	1.97	1.36	3.77	4.58	1.91
8 ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	3.74	1.83	5.26	-17.44	-50.98	187.07	1.53	1.85	1.50	1.49	1.76
9 เครื่องจักรกลและเครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	6.85	1.34	9.61	6.19	-80.40	616.42	2.80	1.35	2.75	3.05	1.70
10 เครื่องนุ่งห่ม	2.58	1.47	3.49	6.91	-43.09	137.82	1.06	1.48	1.00	1.80	1.51
11 ยานพาหนะประเภทอื่น	0.91	0.53	1.70	31.80	-41.58	221.91	0.37	0.53	0.49	0.25	0.86
12 เคมีภัณฑ์	0.20	0.12	0.88	14.98	-40.77	636.00	0.08	0.12	0.25	0.18	0.47
13 เม็ดพลาสติก	2.13	0.45	2.37	73.06	-78.99	427.54	0.87	0.45	0.68	0.71	0.44
14 เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบอื่น ๆ	0.55	0.51	1.17	-32.36	-7.23	130.30	0.22	0.51	0.34	0.37	0.40
15 ของมีค่าอื่น ๆ	0.45	0.15	1.29	-38.12	-67.23	771.61	0.19	0.15	0.37	0.35	0.32
รวม 15 รายการ	229.66	92.28	337.79	8.14	-59.82	266.05	94.04	92.86	96.52	96.00	97.70
อื่นๆ	14.56	7.09	12.18	17.29	-51.28	71.70	5.96	7.14	3.48	4.00	2.30
ไทยส่งออกไปญี่ปุ่น รวมทั้งสิ้น	244.22	99.38	349.97	8.65	-59.31	252.17	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

09.07.56

ที่มา : ศูนย์ศึกษาวิจัยและเผยแพร่ข้อมูลการค้าระหว่างประเทศ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

ภาคผนวก ข
 ตารางแสดงสถิตินำเข้าของไทยจากลิเบีย

สินค้า รหัส 15 อันดับแรกของไทยจากลิเบีย

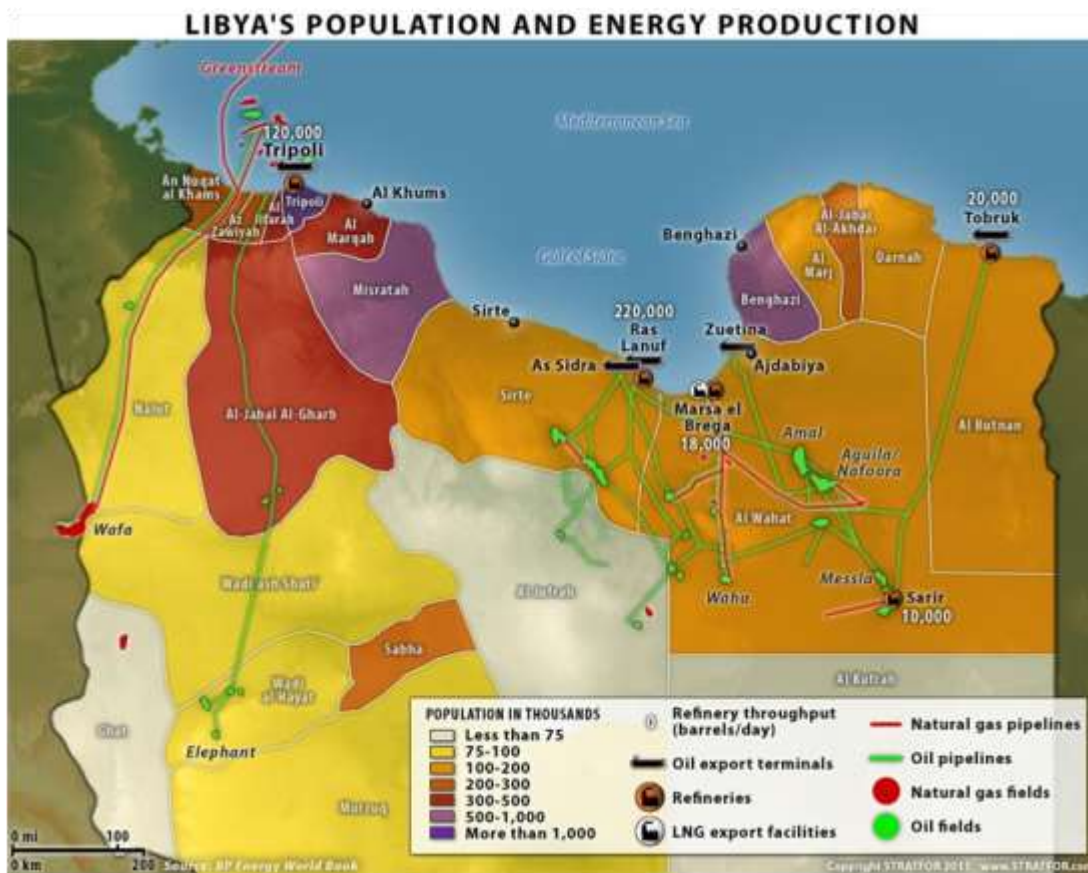
สินค้า	มูลค่า : ล้านบาท ร้อยละปี 4						อัตราการนำเข้า : ร้อยละ						สัดส่วน : ร้อยละ						
	2553		2554		2555		2553		2554		2555		2553		2554		2555		
1 น้ำมันดิบ	30,294,932	105,173,472	-	-	-	71,894,007	-	247.15	-	-	-	-	99.97	86.02	-	-	100.00	-	
2 เคมีภัณฑ์	0.003062	0.000067	0.000546	0.000197	0.000319	0.000026	-	-97.80	711.05	100.00	61.96	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	
3 เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	-	-	0.000136	-	0.000026	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00	-	0.00	-	0.00
4 เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกชนิด	-	0.000025	-	-	0.000022	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00	-	-	0.00	-	0.00
5 สิ่งเงิน	0.000004	-	0.000006	-	0.000019	-	-	-	-	-	-	-	0.00	-	0.00	-	0.00	-	0.00
6 ถั่วและถั่วเมล็ดแห้ง	-	-	-	-	-	0.000011	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00
รวม 15 รายการ	30,298,997	105,173,565	0.000688	0.000197	71,894,404	15,149,400.00	247.12	-100.00	-100.00	36,407,816.28	99.98	86.02	0.00	0.00	100.00	0.00	100.00	0.00	
อื่นๆ	0.006987	17,095,086	19,538,477	17,794,891	0.000000	-99.92	244,590.99	14.29	-4.95	-100.00	0.02	13.98	100.00	100.00	100.00	0.00	0.00	0.00	
ไทยนำเข้าจากลิเบีย รวมทั้งสิ้น	30,305,984	122,269,651	19,539,916.5	17,795,689	71,894,404	259,99	303.45	-84.02	-85.43	304.01	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	0.00	

กพร.07.56

ที่มา : ศูนย์ศุลกากร โดยคำนวณจากข้อมูลนำเข้ารวมเริ่มเมื่อช่วงไตรมาสแรก

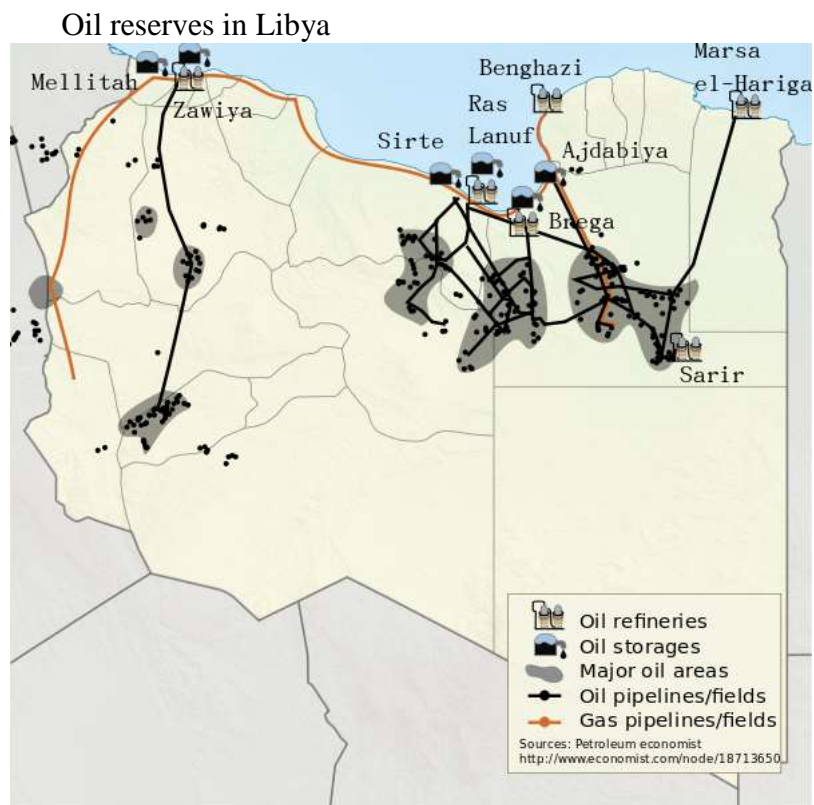

ภาคผนวก ค
แผนที่แสดงความหนาแน่นของประชากรและการผลิตพลังงานน้ำมันในลิเบีย

ที่มา www.stratfor.com

ภาคผนวก ง
แผนที่แสดงแหล่งน้ำมันในลิเบีย

ที่มา : Wikipedia, the free encyclopedia

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นายรังสรรค์ มณีโรจน์

ประวัติการศึกษา

- รัฐศาสตรบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- MA in Diplomatic Studies, Keele University, Staffordshire,
United Kingdom

ประวัติการรับราชการ

กุมภาพันธ์ ๒๕๓๒

- เข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานปลัดกระทรวง
เจ้าหน้าที่การทูต ๓

๒๕๓๔

- เจ้าหน้าที่การทูต ๔ กองการเมือง กรมองค์การระหว่างประเทศ

๒๕๓๗

- เจ้าหน้าที่การทูต ๕ กองการเมือง กรมองค์การระหว่างประเทศ

๒๕๔๐

- เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบราซิเลีย

๒๕๔๑

- เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงบราซิเลีย

๒๕๔๔

- เจ้าหน้าที่การทูต ๖ กองหนังสือเดินทาง กรมการกงสุล

๒๕๔๖

- เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน

๒๕๕๐

- เจ้าหน้าที่การทูต ๗ กองงานบริหารองค์การระหว่างประเทศ
กรมองค์การระหว่างประเทศ

ตำแหน่งปัจจุบัน

อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงตริโปลี